

La Femosa

REVISTA D'OPINIÓ I INFORMACIÓ LOCAL ARTESA DE LLEIDA

Número 338

SETEMBRE - OCTUBRE 2025

P.V.P. 3€

FESTA DE LES CASSOLES

CORRELENGUA

SUMARI

Pòrtic	3
Actualitat Artesenca.....	4
<i>J. Ma Esteve / Fotografies: M. À. Florensa, J. Gallart</i>	
Activitats de La Femosa	13
<i>La Redacció</i>	
Inici de curs 2025/2026	15
<i>Claustre Escola els Til·lers</i>	
Beneir la llar?	16
<i>Parròquia d'Artesa de Lleida</i>	
Telecentre inicia un nou curs TIC amb noves proposades formatives per a totes les edats.....	17
<i>Ricard García Cardet</i>	
Modernització però sense presses.....	18
<i>Nèstor Serra Domènech</i>	
Un raconet d'Artesa.....	18
<i>Àngels Florensa Bertran</i>	
Les Zepa no han funcionat.....	19
<i>Carol Aixut Pernia</i>	
Poesia: Calma interior.....	19
<i>Assumpció Cornadó Lladó</i>	
Donar sang i donar plasma: un acte d'humanitat que genera vida.....	20
<i>Ass. voluntaris donants de sang del Segrià</i>	
El sud-oest de la Xina: recurrent les minories ètniques.....	21
<i>Joan Ramon París Oró</i>	
Fauna del terme: Dragó comú.....	23
<i>Isidre Drudis Bellmunt</i>	
Els germans Mir de ca la Bàrbara.....	24
<i>Josefina París Mor</i>	
Volem votar. Una anècdota valenciana.....	27
<i>Pau Marqués Bisquert</i>	
Projecte Gran Simi.....	28
<i>Làia Solà Miró</i>	
Novel·la per fascicles. Part 11 Pels fondals del clot del dimoni.....	30
<i>Jordi Oró Puig</i>	
El reportatge.....	32
<i>La Redacció.</i>	
Cròniques del C. E. Artesa de Lleida	34
<i>Eudald Pijuan Mor / Fotos: Àngels Florensa</i>	
Entreteniments.....	36
<i>Miquel A. Navarro, Albert Batiste i Lluís Gil</i>	
Ho hem llegit a... ..	38
Telèfons i horaris d'interès/Solucions als entreteniments.....	39
Imatges d'actualitat	40

Edita

Agrupació Cultural La Femosa
Carrer dels Gallarts, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
lafemosa.artesalleida.cat
lafemosaartesadelleida@gmail.com

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernández
Lluís Gil Fontanet
Felip Gallart Fernández

Col·laboradors i col·laboradores

Carol Aixut Pèrnia
Associació de Voluntaris donants de sang del Segrià
Albert Batiste Bonet
Assumpció Cornadó Lladó
Isidre Drudis Bellmunt
Claustre de l'Escola Els Til·lers
Josep Ma Esteve Muñoz
Ma Àngels Florensa Bertran
Felip Gallart Fernández
Josep Gallart Fernández
Ricard García Cardet
Miquel Àngel Navarro
Jordi Oró Puig
Pau Marqués i Bisquert
Josefina París Mor
Parròquia d'Artesa de Lleida
Eudald Pijuan Mor
Nèstor Serra Domènech
Eulàlia Solà Miró

Fotografies

Josep Ma Esteve Muñoz
Ma Àngels Florensa Bertran
Josep Gallart Fernández
Montserrat Sargarra Zacarini

Correcció de textos

Eulàlia Solà Miró

Maquetació i impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa, 2ª època
Número 338
Setembre - Octubre 2025
DLL 264-1981
ISSN 2938-9046
ISSN 2339-7365
P.V.P. 3 euros

Els articles que apareixen a les pàgines de La Femosa reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

Amb el suport de:

Generalitat
de Catalunya
**Departament
de la Presidència**

El passat 8 d'octubre de 2025 apareixia publicada aquesta notícia a l'eAgora.

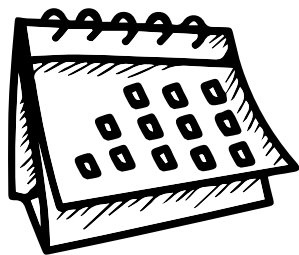
"Benvolguts i benvolgudes, Ara ja fa més de deu anys, que l'Associació esportiva Superbé va iniciar la seva activitat lúdica, esportiva i a voltes cultural. Durant aquests onze anys de vida, l'Associació, a través de la seva junta i amb la participació de tots els veïns i veïnes del poble, ha anat oferint propostes esportives per a totes les edats. La composició i organització d'aquesta Associació (amb simpatitzants però sense socis ni sòcies des de fa un temps) fa difícil la renovació de la junta. Tot i que s'ha buscat la manera d'anar renovant-la poc a poc, actualment no hi ha ningú que vulgui capitanejar aquesta entitat. Per aquest motiu la junta actual ha pres la determinació d'aturar la seva activitat i dissoldre l'Associació esportiva Superbé. Han estat 11 anys d'activitat, de reptes, de curses per la Marató, de caminades, de bicicletades, de sortides, de sensibilització, d'acompanyament, de suport... i estem molt satisfets de la rebuda, participació, implicació i suport de tot els veïns i totes les veïnes del nostre poble, així com de l'Ajuntament.

Els actuals membres de la junta han mostrat la voluntat de continuar col·laborant amb l'Ajuntament i altres entitats del poble si requereixen del nostre ajut, per aquest motiu anirem retrobant-nos per continuar "Vivint l'esport".

Gràcies per la confiança rebuda durant aquests anys d'activitat."

La notícia del comiat d'una entitat és sempre dolorosa. I encara ho és més si es tracta d'una entitat tan dinàmica i inclusiva com ho ha estat l'Associació Esportiva Superbé. La seva tasca vers la dinamització lúdica, esportiva i cultural d'Artesa ha estat ingent i sempre positiva durant aquest onze anys d'existència. La seva manera d'entendre l'oci i l'esport s'ha allunyat sempre de la pura competitivitat i han fet bo aquell adagi de Juvenal *"Mens sana i corpore sano"*. Tenir cura del cos a partir de l'exercici ajuda a mantenir el cos sa i a l'inrevés. Els membres de Superbé han treballat de ferm de forma altruista, entusiasta, incansable i generosa. Les seves propostes han estat tothora originals, singulars i en bé del nostre poble. I creiem que han fet de la nostra localitat un lloc molt més obert, més acollidor i saludable. Des de la nostra agrupació hem col·laborat amb Superbé en diverses activitats i sempre ha estat un gaudi treballar al seu costat. Superbé ha acceptat sempre tothom i la seva manera tan constructiva, dinàmica, alegre i oberta d'entendre les activitats ha estat un vertader regal i un exemple, no solament per a tots aquells que d'una manera o altra ens n'hem beneficiat, també per a tot el nostre poble. Des d'aquestes pàgines de la nostra revista només ens resta que donar les gràcies a l'Associació Esportiva Superbé pel regal que ens han fet tots aquests anys i desitjar el millor a tots i cadascuns dels seus membres. Moltes, moltíssimes gràcies.

ACTUALITAT ARTESENCA

— Josep Ma Esteve — Fotos: J. Ma. Esteve J. Gallart, M. À. Florensa —

FESTA DE SANT RAMON

Un any més, arribat el 31 d'agost, es va celebrar la festivitats del nostre patró local Sant Ramon Nonat.

El actes de la festivitats duts a terme foren:
A les 10 del matí.- Missa a l'ermita de Sant Ramon.

Després de la missa es va oferir el tradicional tast de coca i xocolata.

A 2/4 de 12 del matí.- Espectacle infantil Contes solidaris a càrrec de Josafat Teatre al passeig de Sant Ramon.

A les 7 de la tarda.- Sessió de cinema oberta a tothom a la sala del Teatre municipal amb la projecció de la pel·lícula *Amigos imaginarios*.

INICI DE CURS

Com cada any, l'arribada del mes de setembre suposa un retorn a les principals rutines que ens acompanyaran fins la l'estiu que ve. La principal, el retorn de les nostres filles i fills a l'escola per iniciar un nou curs.

L'inici de curs també suposa que el retorn d'altres serveis, com ara el Telecentre, les activitats extraescolars o l'escola municipal de música, però també el tancament de les piscines municipals o el final de les estades d'estiu.

Com l'any passat, l'arribada del setembre no

ha suposat el final del bar de les piscines, que continua obert algunes tardes i nits d'entre setmana i els caps de setmana.

Fotografia: Ricard Garcia

Fotografia: Ricard Garcia

ACTIVITATS DE LES ASSOCIACIONS LOCALS

L'activitat associativa del nostre poble continua sofrint alts i baixos. Després de la desaparició de l'Associació de Dones La Pubilla (DALL), que va suposar un sotrac important, i que la creació de la nova Associació de Dones d'Artesa de Lleida DALL, no ha compensat encara, aquest mes d'octubre va cessar l'activitat, per falta de relleu generacional, l'Associació Esportiva Superbé, després d'11 anys promovent l'activitat física.

En els darrers anys, el paper de l'Associació Sardanista d'Artesa de Lleida, ha anat agafant protagonisme a l'hora d'organitzar activitats en el nostre poble. Arran de la desaparició de l'Associació de Dones La Pubilla, l'Associació Sardanista ha passat a organitzar les classes de zumba, ioga, country, tallerets o la cassola del poble pel concurs de cassoles, entre altres, i a més, és clar, de les classes de sardanes.

ACTIVITATS

ACTIVITA	DIES	HORARI	MONITOR	PREU
SARDANES	DIJOUS	2/4de 8 a 2/4 de 10	RAMON BERNAT	Gratuit
ZUMBA	DIMART DIJOUS	7 A 8 2/4 de 8 a 2/4 de 9	JOSEP REBULL	12€/dia 22€/2dies
COUNTRY	DIVENDRES	9 a 2/4 11	MARIA JOVÉ	6 € setmana
IOGA	DILLUNS DIMECRES	2/4 de 7 a 2/4 de 8	MARIA SARRA i BRIGITTE LEAL	30 € / dos dies 20€/1 dia
TALLERET	DILLUNS	De 4 A 6	MAGDA BERNAUS	15 € / mes

Zumba

Una altra de les associacions actives del nostre poble és el grup de pintura, impulsat per Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida des de fa més de vint anys, i on al capdavant hi ha el nostre veí Ramon Farré i el grup d'incondicionals. Cada dijous a la tarda, de 6 a 8, es reuneixen al segon pis de la Casa de la

Associació Sardanista. Fotografia Àngels Giribet

Labor del Talleret. Fotografia
Magda Bernaus

Ramon Farré

Grup de Country

Vila per tal de dur a terme les seves produccions. Resultat d'aquestes, el dia 27 de setembre van organitzar una exposició, al passadís de la Sala del Teatre Municipal, de dibuixos i quadres dedicats als retrats que van realitzar durant el curs 2024-2025. És un taller gratuït i tothom hi pot participar.

Per suposat, des de l'Agrupació Cultural La Femosa continuem promovent la cultura al nostre poble organitzant o participant en tota mena d'activitats.

DIADA DE CATALUNYA

L'11 de setembre es va celebrar la Diada del nostre país. Com cada any, es va poder organitzar una manifestació, de nou, aquest any, descentralitzada de Barcelona. Així, tothom qui va voler, va poder unir-se a les manifestacions organitzades a Lleida, Girona, Tarragona, Tortosa i Barcelona.

Al nostre poble, es van organitzar dos actes. El primer fou una caminada pels carrers de la vila tot escoltant les explicacions d'en Josep Gallart sobre la història dels nostres carrers i edificis. En acabat, a 2/4 d'1, a Cal Miró, es va fer un petit refrigeri i la lectura del **Manifest de la Diada**.

Lectura del manifest

Visita guiada pel poble

Cant dels Segadors

Fotografies: Silvia Roca

ESCENARIS SINGULARS

El dissabte 13 de setembre el nostre poble va tornar a participar en una nova edició dels *Escenaris singulars*, la cinquena, amb la proposta de Espai Dual i els Tècnicament correctes amb un repertori musical carregat d'humor. Aquest cicle d'actuacions intenta posar de relleu el nostre patrimoni arquitectònic, gastronòmic i artístic. A l'edició d'aquest any, l'espai escollit fou les escoles municipals, llegat modernista que tenim al nostre poble. En finalitzar l'acte, que va començar a les 8 del vespre, hi va haver tast d'orelletes i cava.

ACTIVITATS DE LA LLAR DE JUBILATS

Com cada any, la Llar de jubilats Sant Miquel va commemorar com correspon la festivitat de Sant Miquel el 29 de setembre. A les 12 del migdia hi va haver missa i posteriorment dinar de germanor a la Sala del Teatre Municipal. El dinar va comptar amb l'animació musical de Ramon Pelay.

ASSEMBLEA DE LA PANIFICADORA

El passat diumenge 12 d'octubre, es va dur a terme una nova Assemblea general ordinària de socis i sòcies de la Cooperativa del Camp Comarcal les Garrigues "La Panificadora", on hi estan convidats tots els membres de la cooperativa dels diferents pobles que en formen part. L'assemblea es va iniciar a partir de les 11 del matí en primera convocatòria.

CORRELENGUA

L'edició d'aquest 2025 del Correllengua ha estat plena de múltiples i variades activitats, que s'han dut a terme durant tot el cap de setmana del 25 i 26 d'octubre.

El primer dels actes fou una cercavila amb el Seguici d'Artesa de Lleida a les 11 del matí del dissabte. El seguici es va iniciar a les 11 del matí a

la Plaça Les Albízie i va discórrer pels carrers del poble fins a arribar a la Plaça Major on esperaven els sardanistes per celebrar la Festa del 15è aniversari de l'Associació Sardanista d'Artesa de Lleida. A les 12 del migdia hi va haver ballada de sardanes amb l'actuació de la Cobla 11 de setembre, i posteriorment, dinar popular. Abans del dinar, es va procedir a la lectura del manifest del Correllengua 2025.

Per la tarda, fou el torn dels més petits amb el concert del grup **El Pot Petit**, que va acollir al pavelló municipal prop de 1200 persones que van gaudir amb aquest grup de música infantil. El concert va començar a 2/4 de 6 de la tarda.

Fotografia: Jennyfer Esteve

El diumenge els actes es van traslladar a la Plaça El Freginal on el Club 4x4 Terres de ponent va muntar un circuit de 4x4 on vam poder gaudir de les habilitat d'aquests cotxes tot-terreny. Al migdia hi va haver dinar de germanor.

Per acabar d'arrodonir la jornada, tots i totes les amants del futbol van poder assistir a la visualització del Clàssic entre el Reial Madrid i el Futbol Club Barcelona organitzada per la Penya Barcelonista d'Artesa de Lleida.

INCIVISME I MANTENIMENT

L'incivisme de les persones continua essent una lluita perduda per la societat. Es continua llançant escombraries pels camins o carrers del poble. Caminar per les voreres del poble és una autèntica gimcana on has d'esquivar caques de gossos i forats.

Durant aquests darrers dos mesos també hi ha hagut bastantes incidències amb el

subministrament d'aigua a les llars, sobretot derivades de les obres a la carretera, però també una important fuga prop del Bar Manos. També hi ha hagut molts talls de llums.

A finals del mes de setembre, es va iniciar les obres a la carretera a Lleida per tal de reparar la claveguera general que passa paral·lela a la mateixa. El tram afectat fou el que va de la Llar del Poble fins a la bàscula. Aprofitant les obres,

s'ha asfaltat tot el tram de carretera que passa pel nucli municipal.

També s'han dut a terme obres al camí de Les Fonts, al del Secanet i a un tram de la Carrerada, que van comportar algunes limitacions en la mobilitat.

Al mes de setembre es va instal·lar un punt de recollida d'oli de cuina usat al costat del punt de recollida de roba vella del carrer Primavera.

FESTA DE LES CASSOLES 2025

— Josep Ma Esteve — Fotos: J. Ma. Esteve J. Gallart, M. À. Florensa —

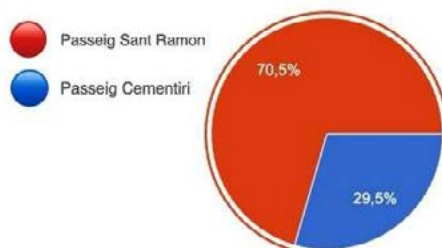
Aquest any, la 45a edició del tradicional CONCURS DE CASSOLES DE TROS del nostre poble, tampoc va coincidir amb l'11 de setembre, que va caure entre setmana, com era costum. En aquesta ocasió es va celebrar el dissabte 6 de setembre, una mica aviat per alguns, però el fet de celebrar-la en dissabte, permet a les colles allargar la festa fins molt més tard de l'habitual gràcies al fet que a l'endemà no cal matinar.

L'edició d'aquest 2025 va venir precedida per l'enquesta que l'equip de govern de l'Ajuntament d'Artesa de Lleida va dur a terme per tal que entre tots i totes decidíssim la ubicació del concurs, bé continuant al passeig de Sant Ramon, bé tornant a l'espai tradicional que era el passeig del Cementiri. A l'enquesta, que s'hi podia participar *on-line* o personalment a la Casa de la Vila, van participar-hi 249 persones, de les quals 177 van escollir continuar al passeig de

Sant Ramon i 72 van escollir l'opció de tornar al passeig del Cementiri.

Quina ubicació prefereixes?

244 respostes

Per tant, el concurs es va continuar fent al passeig de Sant Ramon on, un any més, la resposta de tot el poble fou molt gran. Les colles varen omplir tot el passeig de Sant Ramon per tal de poder gaudir d'un dia de germanor, de cuina i assaborir una bona cassola de tros. A

més, un any més el temps va acompanyar fent un dia esplèndid de finals d'estiu sense una excessiva calor.

Com l'any passat, l'Associació de Jubilats fou l'encarregada de preparar una cassola de tros per tots aquells que volguessin participar en la festa, però, sigui pel motiu que sigui, no es cuinaven ells el dinar.

El concurs es va iniciar a les 12 del migdia i, des de bon matí, les colles ja van anar organitzant tota la logística que la festa requereix.

A mitja tarda, el jurat va donar el seu veredictes per finalitzar la primera part de la festa. Un cop acabat el concurs, hi va haver sessió de DJ.

Durant tot el dia hi va haver jocs i inflables pels més petits.

LES COLLES CUINANT LES CASSOLES

ASSABORINT LES CASSOLES

Inflables

Taula d'ONCOLLIGA

ELS PREMIATS DEL CONCURS

CINEMA SETEMBRE - OCTUBRE

Dia	Pel·lícula
7 de setembre	Pequeñas cartas indiscretas
14 de setembre	La casa
21 de setembre	Siempre nos quedará mañana
28 de setembre	Radical
5 d'octubre	Odio el verano
12 d'octubre	La promesa de Irene
19 d'octubre	Niégalo siempre
26 d'octubre	El mayordomo inglés (finalment suspés)

ACTIVITATS DE LA FEMOSA

La Redacció

XERRADA SOBRE CULTURA ORIENTAL

A les 8 del vespre del divendres 3 d'octubre, a la Sala del primer pis de la Llar de Jubilats, Joan Ramon Oró París, col·laborador habitual de la revista La Femosa, ens va oferir la conferència *Cultura oriental*.

El Joan Ramon Oró, durant la seua llarga dissertació, ens va transmetre la seua fascinació pel Japó i la seua cultura. Va fer un repàs sobre els seus orígens i el procés històric, així com una recapitulació sobre els costums, la família, l'arquitectura, l'art, la religió, l'economia.

PARTICIPACIÓ DEL GRUP DE RECERQUES ARQUEOLÒGIQUES DE LA FEMOSA A LES EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES DE LA VINYA DELS ARTISTES

Els membres del Grup de Recerques Arqueològiques de La Femosa van participar en les excavacions arqueològiques del jaciment neolític de la Vinya dels Artistes, situat al terme municipal de la Pobla de Cérvoles (les Garrigues). Una intervenció arqueològica preventiva que es va desenvolupar entre el 6 i el 12 d'octubre, sota la direcció i coordinació del Dr. Xavier Clop, professor titular de prehistòria del Departament de prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona, la qual fou promoguda i fi-

nançada pel Celler Mas Blanch i Jové, propietaris de terrenys. Una intervenció que va comptar amb la participació d'alumnes i graduats i graduades en arqueologia per l'esmentada universitat. En aquests terrenys, actualment plantats de vinya, els membres del nostre grup van descobrir un extens i important jaciment d'època neolítica, en el decurs de les prospeccions arqueològiques que van efectuar a les valls dels rius La Femosa i Set, als anys setanta del segle XX. En superfície s'hi van localitzar fragments de ceràmica a mà, i restes d'indústria lítica tallada i elements d'ornament de petxines marines que, ateses les seves característiques morfològiques, apunten la possible existència en aquest indret d'un assentament, de durada indeterminada, de cronologia neolítica (entre 6000 i 4000 abans de Crist).

La intervenció arqueològica duta a terme va consistir en l'excavació de diverses cales de sondeig a la zona nord-est del jaciment que tenien com a objectius primordials la seua delimitació i mirar de verificar i documentar una possible ocupació, recuperant elements i dades que permetessin acotar la seva cronologia, així com definir les característiques específiques, l'abast de l'ocupació i l'estat de conservació del jaciment.

Els treballs van tenir uns resultats positius, perquè en les diverses cales excavades es van localitzar restes d'indústria lítica tallada en sílex de cronologia neolítica i el més interessant fou la troballa d'un vas forn per a la fosa de mineral de coure, un fragment de molí de vaivé de pedra i fragments de ceràmica a mà de cronologia calcolítica, d'inicis de la metal·lúrgia del coure, entre el 2,900 i el 2000 abans de Crist. Una troballa que obre noves expectatives sobre la investigació de l'inici i desenvolupament de la metal·lúrgia del coure a les Terres de Ponent, en concret sobre la fosa de mineral cuprífer procedent de les mines de malaquita i atzurita de la zona d'Ulldemolins i Cornudella de Montsant.

Vista dels fragments de gresol, de molí i de ceràmica a mà

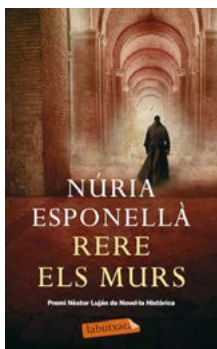
Aquesta intervenció arqueològica s'emmarca en les investigacions sobre l'inici i el desenvolupament del procés de neolització de les planes occidentals de Catalunya, que el Grup de Recerques Arqueològiques de La Femosa i el Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma desenvolupen des del 2014.

GRUP DE LECTURA DE LA FEMOSA

El 9 d'octubre de 2025 el Grup de Lectura de La Femosa va començar les seves activitats. El Grup es va crear l'any 2016 per tal de potenciar, estimular i aprofundir en la lectura d'obres literàries de diferents tendències artístiques a partir del comentari, la discussió i la comparació amb altres sensibilitats i punts de vista. Aquest curs el grup consta amb 16 inscrits i el seu coordinador és en Felip Gallart Fernàndez.

L'assortiment de llibres es fa a través del Bibliobús de Lleida, Garrigues-Segrià i la lectura proposada per al mes d'octubre és "Rere els murs" de Núria Esponellà, premi Nèstor Luján de novel·la històrica 2009. Una novel·la històrica ambientada a la segona meitat del segle XII al monestir de Sant Pere de Rodes.

JORNADES EUROPEES DE PATRIMONI

Com en anys anteriors, organitzat per l'Ajuntament d'Artesa de Lleida i la nostra entitat, durant el segon cap de setmana del mes d'octubre vam celebrar les Jornades Europees del Patrimoni Cultural.

El dissabte, dia 11 entre les 5 i les 8 de la tarda, es van fer les tradicionals visites guiades al Museu de Prehistòria amb el guiatge dels membres del Grup de Recerques de la Femosa.

El diumenge de 10 a 13 hores es va dur a terme una visita guiada per la història i els elements patrimonials d'Artesa de Lleida, sota el guiatge de Josep Gallart Fernàndez. Els participants van visitar les escoles, carrer Nou i la Plaça, l'església de Sant Miquel, la Vileta i el carrer dels Gallart, amb les explicacions sobre el marc històric, la construcció i desenvolupament d'aquests monuments i carrers, i així com sobre l'origen i el desenvolupament urbanístic de la nostra població durant l'època medieval.

L'INICI DE CURS 2025-2026

— Claustre de l'Escola Els Til·lers —

Fotos: Claustre Escola Els Til·lers —

Aquest curs 2025-2026 l'hem començat molt tranquils. El nostre alumnat estava molt content de tornar a l'escola, retrobar-se amb els companys i companyes, poder explicar com ha anat l'estiu i plantejar els reptes del nou curs.

Els primers dies van ser d'adaptació al centre, començar a fer proves d'inici de curs, posar-nos les piles tots, amb les tasques, deures, treball, estudi, organització de l'agenda, carpeta...

Havent passat uns dies, hem pogut gaudir d'una jornada de convivència per blocs.

Els alumnes de Bloc 1 van anar de sortida al **Parc de les Olors d'Ivars de Noguera**, un lloc molt xulo, per passar un dia de trobada entre els companys d'educació infantil i cicle inicial i aprendre coses sobre les plantes aromàtiques i culinàries.

Vam fer tres tallers: una visita al parc per observar, oler, tocar i plantes; un tastet d'infusions fetes amb plantes i un coixinet terapèutic. Va ser una bona experiència i ens ho vam passar molt bé!

I l'alumnat de Bloc 2 vam gaudir d'una sortida molt especial al **CosmoCaixa de Barcelona**. Teníem moltes ganes de descobrir coses noves sobre la ciència i la natura.

A Cicle Mitjà vam fer una visita guiada sobre els dinosaures. Vam veure parts d'esquelets enormes! Ens van explicar com vivien, què menjaven i per què van desaparèixer. La sorpresa va ser com els cien-

tífics poden saber tantes coses a partir dels fòssils. També vam visitar l'exposició de la prehistòria, on vam poder veure diferents humans prehistòrics en mida real, reproduïts en cera amb tot detall. Tot això, ens ha ajudat a entendre millor el projecte que estem realitzant aquest trimestre a l'àrea de medi.

L'alumnat de Cicle Superior vam fer un taller sobre l'energia, hem descobert les diferents aplicacions que hi ha, experimentant amb energies renovables i prenent consciència de com reduir el consum de combustibles fòssils (petroli, carbó).

Ens van oferir la mini-visita guiada sobre l'**Univers**, els planetes de la nostra galàxia, els cometes i la "visita" d'éssers extraterrestres. Vam quedar fascinats!

Cicle Mitjà i cicle Superior vam visitar el **Bosc Inundat**, on hi ha peixos, ocells i fins i tot un capibara! És com estar al mig d'una selva tropical.

Per acabar, vam gaudir de la pel·lícula *Polaris* dins el planetari del Museu. Uns dibuixos animats sobre el pingüí James i el seu amic Vladimír, un ós polar amb qui emprenden una aventura per la Terra i el sistema solar per tal esbrinar una cosa que els intriga molt:

per què les nits són tan llargues als seus llocs d'origen, els pols de la Terra?

Anar al Cosmocaixa és sempre garantia d'aprenentatge lúdic i d'ampliació de coneixements!

BENEIR LA LLAR...?

Parròquia d'Artesa de Lleida

Alguns nuvis es pregunten: «Té sentit beneir la llar? No és com una mena d'inútil superstició? Quins efectes se'n deriven».

La llar no s'obre a qualsevol persona, sinó solament a aquelles amb les quals es comparteix l'amistat. Els creients tenirn un amic especial: el Senyor. Volem que entri a casa i s'hi quedi per sempre, perquè sabem que aquesta amistat és una gran font d'enriquiment. Aquest és el sentit de la benedicció de la llar: demanar «explícitament» al Senyor que vulgui venir a viure amb nosaltres per compartir la seva amistat, llum, la seva força i la seva pau. I també fer que ens comprometem a viure de tal manera, que ell no se n'hagi d'anar mai.

Beneir, etimològicament, ve del llatí *benedicere*, que significa «parlar bé», dir coses bones d'algú, sobretot expressa-li estimació, desig que sigui feliç. Solament té poder per a beneir de veritat, per a aconseguir que aquests desigs siguin eficaços i no pas simples paraules. La benedicció de Déu té una força capaç de produir, si hi col·laborem, allò que expressa. Per això, qui beneeix la llar no ho fa en nom propi, sinó en nom del Senyor.

La benedicció es pot concretar en les dues peces clau de la llar: el menjador i el dormitori. Al menjador, per demanar que a casa no hi manqui mai el pa, però que

les portes sempre restin obertes per compartir allò que tenim, especialment l'amistat. Perquè al voltant de la taula creixi l'amor dels esposos, l'estimació als fills i l'amistat sincera als amics. Perquè es recuperi la pau i el desig de continuar vivint i lluitant, superant el desgast de cada dia...

Beneir el dormitori perquè el Senyor vetlli el descans dels esposos, perquè l'amor que es tenen no cessi mai de créixer i millorar. Perquè s'encomanin l'alegria i s'eixuguin mútuament les llàgrimes. Perquè recordin que tos dos junts fan un sol camí. Perquè sentin la necessitat de parlar sovint amb l'amic comú, el Senyor, amb sinceritat i confiança

No creieu que val la pena demanar tot això? I també seria bo penjar el text de la benedicció en algun lloc ben visible, perquè sempre el tinguem present.

EL TELECENTRE INICIA UN NOU CURS TIC AMB NOVES PROPOSTES FORMATIVES PER A TOTES LES EDATS

Ricard García Cardet

Aquest passat mes d'octubre, el Telecentre d'Artesa de Lleida va donar el tret de sortida a un nou curs de formació en Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC), consolidant-se un any més com un espai de referència per a l'aprenentatge digital i la inclusió tecnològica al municipi.

Els cursos d'aquest nou període s'organitzen de dimarts a divendres, de 18 a 20 h, i estan adreçats a diferents nivells: TIC A, B, C i TIC Jubilats. Cada grup avança al seu ritme, amb continguts adaptats a les necessitats i interessos dels participants, que van des de les nocions bàsiques d'ús de l'ordinador fins a eines digitals més avançades per a la comunicació, la gestió i l'oci.

Cal destacar també el curs “Descobrint la informàtica”, adreçat a nens i nenes de primària. Aquest curs s'imparteix els dilluns i dijous de 17 a 18 h i es realitza en col·laboració amb l'AMPA de l'escola Els Til·lers, amb qui s'ha establert un servei de guarda i cura que inclou l'acompanyament dels infants des de l'escola fins al Telecentre. L'objectiu és apropar la tecnologia als més petits d'una manera lúdica i creativa, introduint-los al món de la informàtica i fomentant un ús responsable i educatiu dels dispositius digitals. A més, aquest mes de novembre s'iniciarà el curs **ACTIC nivell mitjà**, que es farà els dimarts de 20 a 21.30 h i s'allargarà fins al març. Aquest curs està

pensat per preparar els participants per a la prova oficial ACTIC —Acreditació de Competències en Tecnologies de la Informació i la Comunicació—, que es podrà realitzar al mateix Telecentre durant el mes d'abril, ja que el centre és col·laborador oficial ACTIC de la Generalitat de Catalunya.

Amb aquesta nova oferta formativa, el Telecentre d'Artesa de Lleida reafirma el seu compromís amb la formació digital al llarg de la vida i amb la creació d'un espai obert, proper i útil per a tota la ciutadania, des dels més petits fins a la gent gran.

MODERNITZACIÓ, PERÒ SENSE PRESSES

Nèstor Serra Domènech

Coordinador territorial de la Plana de Lleida d'Unió de Pagesos

Vaig en direcció a Madrid amb tren i miro les finques per la finestra. Us explico com són? Són finques amb el reg del Canal Catalunya Aragó ja modernitzat i rendibles productivament. No entrarem en els preus que percep la pagesia pels productes, això és una altra batalla de la nostra guerra per sobreviure en aquest sector.

Doncs sí, vull donar el meu punt de vista sobre la proposta de la modernització del Canal d'Urgell que van presentar la Conselleria i la Casa Canal al setembre. Una modernització de 70.000 hectàrees de conreus, amb l'aportació d'aigua de beure a les granges, i vull deixar clar que és una modernització per millorar i optimitzar el regadiu més important de tot Catalunya, de la primera zona de producció d'aliments del nostre país.

Us poso en situació. Aquestes hectàrees que tenen dret a reg són de propietaris que no es dediquen a la pagesia, altres són de pagesos ja jubilats, i altres, de pagesos actius, però amb més de 50 anys, i hem de tenir en compte que cada pagès té tota la propietat repartida en moltes finques per tot el terme.

Amb aquest panorama, la proposta és que per poder regar amb la modernització feta, que no saben quan acabarà, hem de pagar uns 2.500 euros per hectàrea aproximadament. Després, cada pagès ha de moblar la seva finca per poder regar, és a dir, en extensiu, instal·lar aspersors o pivot suposa de 6.000 a 7.000 euros per hectàrea, i en conreus llenyosos, un reg localitzat per goteig, de 4.000 a 5.000 euros per hectàrea.

Casa Canal d'Urgell

Doncs per tots aquests motius, no entenc les presses que hi ha a la Conselleria i al Ministeri per tirar endavant la modernització. Bé, sí que ho sé: perquè hi ha mil milions per invertir, però hem començat la casa per la teulada. S'ha de modernitzar, però no així. Primer, hem de reparcel·lar finques per ser més eficients. La proposta ha de ser més atractiva per a la pagesia perquè ara la percepció és que n'és reticent, i com és una obra de país hi hem de destinar més diners a la infraestructura. Mil milions són molts, però recordeu el que costa la línia 9 del metro de Barcelona. I per descomptat, cal ampliar o modificar les condicions perquè tots els pagesos puguin acondicionar les finques, perquè cap pagès jubilat o en actiu quedi fora de les ajudes per fer més rendibles les terres de la Plana de Lleida i puguem continuar sent la primera zona catalana de producció d'aliments. Modernització sí, però sense presses.

UN RACONET D'ARTESA

Àngels Florensa Bertran

LES ZEPA NO HAN FUNCIONAT

Carol Aixut Pernia

Responsable de Medi Ambient d'Unió de Pagesos

"Ruc serà aquell pagès que no estigui en una zona ZEPA, perquè tindrà garantida una renda per aquell sacrifici que fa en pro de la natura", amb aquesta declaració que va fer un alt directiu del govern català el 2005 sobre les zones ZEPA va començar l'entrevista que varen fer a UA1 ràdio parlant del tema Zepas de ponent. Davant aquesta declaració em reafirmo amb la idea que després de vint anys les zones ZEPA no han funcionat, que ni han millorat l'activitat agrícola, ni el territori, ni la fauna ni la natura.

Després d'aquest temps, tenim constància que la implantació de la zona ZEPA va ser una decisió arbitrària, sense base científica i, sobretot, amb una manca de consens amb el territori en el moment de delimitar les zones. Això ha provocat l'abandonament de les explotacions agràries i ramaderes, la desigualtat en zones on el canal Segarra-Garrigues està implantat; el despoblament de les zones rurals, que pateix també la desaparició del relleu generacional en la pagesia; el fet d'afavorir els arrendaments a preus desorbitats, on la pagesia competeix amb la mateixa administració; i el bloqueig dels projectes d'ampliacions i construccions d'explotacions ramaderes per una interpretació del pla de gestió que fa l'administració totalment errònia. Però, una de les conseqüències més greus s'ha materialitzat aquest estiu a les terres de la Segarra, on la d'un pla de gestió insuficient i poc adaptat a la realitat ha descuidat la massa forestal que permès que creixi de manera descontrolada i ha propiciat la

devastació del territori per l'incendi més important que ha succeït a Catalunya en els últims anys.

Aquests i altres impediments i problemàtiques és el que ens hem trobat durant els últims vint anys els pagesos i pageses de les ZEPA de Ponent. Per això, reclamem un replantejament d'aquestes, la creació de l'òrgan rector aprovat el 2010 i que al 2025 encara no existeix, una revisió del criteri de la normativa del pla gestor de les zones ZEPA, una auditoria independent sobre la gestió feta des del 2010 i un estudi comparatiu de la situació de les zones ZEPA abans i després de la implementació de les mateixes. A més, reclamem el replantejament tant del projecte del canal Segarra-Garrigues, que encara no està aprovat i no disposa de dotació definitiva, com la revisió de la Declaració de l'Impacte Ambiental de les ZEPA, que considerem caducada i inacceptable, ja que exclou o limita el regadiu de les explotacions agràries.

Per finalitzar, us animo a veure el vídeo que vam publicar recentment, on el Pol de la Segarra, el Jordi d'Algerri i el Prudenci de Castellans exposen els seus problemes amb aquesta imposició de la zona ZEPA.

Sobre la declaració amb la qual inicio el meu primer article, permeteu-me reescriure-la:

"Ruc és el govern que no defensa ni prioritzar la pagesia, ruc és el govern que no defensa el territori"

CALMA INTERIOR

Assumpció Cornadó Lladó

*Entre el mar i el cel,
s'atura el moviment,
fonent-se els seus colors
amb la calma dels sospirs
que baixen del firmament.
Calma com la que conté
la fondària d'aquella llàgrima
que per tu, d'enyor vesen
els meus ulls.*

*Com la de la primera llum
de l'albada,
o la de la boirina
que pentina la vall.
Calma en la que tot es viu i present
i en la que en mig de l'amor,
la lluita, l'alegria o el dolor,
m'aturo i em reconec
com mai abans ho havia fet.*

DONAR SANG I DONAR PLASMA: UN ACTE D'HUMANITAT QUE GENERA VIDA

Associació de voluntaris donants de sang del Segrià

Hi ha gestos que transcendeixen l'acció immediata, que van més enllà del que es veu o del que es rep a canvi. Donar sang o donar plasma és un d'aquests gestos. És un acte de solidaritat profunda, de complicitat amb la vida, un moment en què la persona s'atura per reconèixer que formem part d'una mateixa humanitat.

Quan donem sang o plasma, ens oferim. No donem allò que ens sobra, sinó una part essencial de nosaltres mateixos. Una part que el nostre cos regenerarà, però que per a algú altre pot ser irremplaçable. Pot ser la diferència entre la fragilitat i l'esperança, entre el dolor i la recuperació, entre la vida i la mort.

El plasma, en particular, és un recurs escàs i valuós. D'aquest líquid transparent que circula dins nostre en depenen tractaments per a persones amb malalties immunitàries, trastorns de coagulació, cremades greus o trasplantaments complexos. És tan essencial que, avui, el nostre sistema sanitari i l'europeu necessiten comprar plasma a altres països per poder fabricar els medicaments derivats que garanteixen la vida de milers de pacients.

Donació de plasma

A diferència de la sang total, el plasma es pot donar més sovint, ja que el cos el regenera amb rapidesa. Això permet alternar les donacions de sang i de plasma, fent possible un compromís més constant i solidari amb la salut dels altres. Cada donació, per petita que sembli, es multiplica en benefici: una sola donació pot ajudar diversos pacients, en diferents llocs i moments.

Donar sang o plasma és, al capdavant, un exercici de confiança. Confiança en la ciència, en el sistema de salut, però sobretot en les persones. És creure que allò que surt de tu arribarà a algú que ho necessita, a algú que no coneixeràs, però que viurà i tindrà una nova oportunitat gràcies al teu gest.

És un acte d'altruisme pur, de compromís amb la vida, de generositat sincera, de responsabilitat col·lectiva i de generació de vida.

Una manera d'afirmar, amb senzillesa i profunditat, que la vida és més plena quan la compartim.

Cada donació és un batec compartit, una manera de fer créixer la vida allà on falta esperança.

Per recordar:

- La sang i el plasma no es poden fabricar artificialment.
- Els hospitals en necessiten constantment per atendre emergències, tractaments oncològics, trasplantaments i malalties cròniques.
- Les donacions regulars garanteixen que sempre hi hagi reserves disponibles.

EL SUD-OEST DE LA XINA: RECORRENT LES MINORIES ÈTNIQUES

Joan Ramon París Oró

2a Part

Lijiang és una petita ciutat considerada per antonomàsia el bressol dels naxi. Meravellosa, preciosa, resplendent, se m'acaben els epítets per poder definir-la encertadament. Si hagués de precisar una mica més diria que les seves mil·lenàries construccions de pedra es van fer seguint els principis essencials del taoisme. Harmonia, equilibri, serenitat es mostren en edificis incrustats d'éssers mitològics.

La idea de contacte amb la natura es realça a través dels nombrosos jardins que acull l'encantadora urbs. No és estrany que el transeünt mostri cara de sorpresa en topar-se de cara amb alguns d'ells, emmascarats, ocults, delicades joies.

Són belles, les vistes des d'un dels miradors situats en enclavaments estratègics. Des d'allà és possible contemplar el constant avantatge de les branques dels arbres, l'aleteig furiós d'un cigne o l'explosió de peònies omplint de fragàncies, acaparant amb la seva olor suau, tot el jardí. Llocs concebuts perquè els cinc elements: terra, aigua, foc, metall, fusta es conjuguin d'una manera precisa, espontània, natural.

Petits salts d'aigua que esclaten en múltiples sons. Encantadors carrerons on el caminant es topa amb un gran riu. Una mica més enllà, a la zona d'extramurs, des de dalt d'un penyal, uns pescadors proven sort al costat de la gran cascada, cabalosa i potent.

La serenitat que transmet el llac, propera a l'urbs, interromp el meu passeig. Situat davant d'una esvelta muntanya que realça i engrandeix la bellesa del terreny. No és estrany que fos font d'inspiració

de pintures, on el paisatge evoca el que es podia anomenar cel. De sobte sento aflorar els records com si fossin torrents, remenant el més profund dels meus pensaments. El penós caminar per valls remotes plenes de misteri se solapen amb temples vells deixats de la mà de Déu. Allà, davant d'espectaculars llacs alpins, vetustes formacions rocoses, boira ondulant, àgils daines apressats, gairebé sense sons, sembla que allò és la fi del món.

Les rialles provinents del mirador, situat a dalt de tot d'aquella muntanya fan que em despertí dels somnis. La pagoda enclavada al capdamunt, ara plena de gent sembla ser el lloc perfecte per contemplar el paisatge. Els observo des de baix, des del llac, formes humanes desdibuixades, barrejades, pels grans dracs vermellorsos, estàtues que transmeten força i saviesa.

Al petit museu, vell casalot situat als voltants, les àmplies prestatgeries amb vestimentes, calçat i diversos utensilis evoquen les cultures ancestrals. Estranyes monedes de coure, pesades, ovalades, exhibint forats circulars, gravades amb estranys símbols, evoquen el despertar d'un imperi. Al fons, davant d'un joc de te, el pergamí i els pinzells es despleguen al costat d'una tinta negra, fosca, penetrant. La pàgina està en blanc, esperant a ser dibuixada o escrita, encara que en aquell instant sigui la més pura representació del buit.

Un vent gelat fa retronir, estremir la pagoda. A les quatre de la tarda ja no queda ni una ànima en aquell lloc, tan sols el viatger que intenta mantenir-se ferm, inassequible al desànim. Al sostre unes campanetes emeten un so compassat, creixent. Un poderós corrent d'aire provoca un vaivé poderós, i aquelles dansen gairebé sense control. L'insistent so s'expandeix fins més enllà de les muntanyes.

Baixo amb compte els molts graons de pedra, vaig en zig-zag apropant-me a la civilització. Tiro la vista enrere cap al mirador. La pagoda continua dansant al so dels vents, però cada cop està més allunyada, difuminada, borrosa, fins a quedar oculta, com si volgués guardar els seus propis secrets.

És de nit i per la ciutat s'expandeix a l'enrenou festiu. Un grup nodrit de joves estan apinyats al karaoke de la vila. Van una mica espurnejats, s'es-

forcen per cantar, intenten, en va, imitar els seus admirats ídols.

No gaire lluny, un rústic parc d'atraccions fa les delícies dels menuts i les grans. Entre les seves atraccions destaca una sínia molt semblant a les que veia a la meua infantesa. En aquell temps mai no faltava a les festes majors que es feien al poble. Resulta curiós que, malgrat la distància, la concurrència, l'ambient sigui tan idèntic: idèntica cara de sorpresa a l'hora de treure la butlleta premiada, satisfacció i abraçades. Des de les altures, intensos crits provinents de gent que fa voltes constants en l'atracció giratòria. Cares de satisfacció, de deixar enrere la rutina diària, d'evasió momentània.

El teatre, just al costat, està atapeït de gent expectant per assistir a l'espectacle de dansa tradicional, compta amb la participació de més de 60 ballarins i una desena de músics. El gran edifici de tall modern té un estil sòlid, imperial, contundent. No deixa de ser similar a tants altres que es van construir a la dècada dels 80.

Davant l'auditori, en una petita plaça una efígie de Mao s'erigeix indolent i una mica descuidada. Oblidada per tothom, indiferent a la gent, sembla enyorar vells temps.

Quan arribo al meu seient, em veig obligat a respirar profundament per l'esforç. No ha estat fàcil arribar tot i que la distància entre les atraccions i el coliseu no és excessiva. En el curt trajecte, m'he vist obligat a sortejar nombrosos grups de persones, però també carromats i ciclistes que circula-ven en totes direccions.

El temps és escàs, vaig apressat, accelerat, al mateix temps que amb mirada furtiva, miro de reüll les grans peixeres que adornen els restaurants locals. Improvisades garites, on els clients de tota la vida, organitzen les seves tertúlies. Debaten acaloradament, bigarrats a les seves rústiques cadires. Entre les mans sostenen grans bols fumejants, amb penetrant olor d'espècies.

S'apaga la llum, quedem en silenci, entre la tènue obscuritat, una flauta entona una càlida melodia, prometedora preàmbul del que esdevindrà. Les complexes coreografies se succeeixen en bells balls on la sincronia de les accions és primordial. Compostos els ballarins amb vestits exquisits d'antigues dinasties, evoquen en els seus gestos llunyanes èpoques d'esplendor.

A les danses, espases i ventalls llueixen tot el seu enigmàtic poder. Màscara que al·ludeixen a

antigues deïtats, cúmuls de ballarins que imiten muntanyes, mateixos gestos, banderes onejant al vent. El moviment harmònic de 40 ballarins, on tot sembla fluir, hi dona un aire místic, transformador, transcendental.

Com si fos un tot, el públic s'hi afegeix al final de la festa. A la recerca del Tao, tothom gira a l'uníson, compassadament. Així en moviment continu, sembla una gran roda humana, girant constantment, incansable, transformant-se l'Univers.

La noia és molt bonica, és a dir el que podríem dir una preciositat: Alta, cabells llargs, lleument maquillada, prima, nas aguilenc, actitud elegant, refinada, figura estilitzada. S'ha assegut amb molta delicadesa davant meu, conscient de la seva força o poder. Porta un vestit modern a to amb la seva personalitat, els tons clars fan ressaltar la pell de to olivat. La seva esplendor contrasta amb l'extrema senzillesa amb què van vestits els seus pares. Porten fardells en lloc de maletes, i els seus moviments són més aviat bruscs. Tenint en compte el simple vestuari, dels seus rostres adobats pel sol, no poden negar el seu origen camperol.

L'escena té lloc en un desballestat vagó del tren nocturn que fa la ruta entre Kunming i la frontera amb Vietnam. És una duana poc transitada i aliena a les rutes convencionals. Es el que podríem dir, tota una aventura per a un viatger solitari.

En el transcurs del trajecte, tot just uns instants per mostrar-se, captivadora, el millor dels seus somriures. Entaulem conversa, i la seva veu és càlida, incisiva, profundament seductora. És tan sols el començament d'un flirteig que anirà augmentant en intensitat al llarg de tot el viatge. Tot i que l'atracció és forta, gairebé irresistible, la mirada escrutadora del pare, penetrant, refreda de cop els sentiments. Desconec els codis de conducta d'aquella gent, però intueixo que el millor és marcar distàncies, sortir de l'escena. M'aixeco de cop, vaig al passadís, obro una finestreta i respiro profundament. Però

tot és en va, gairebé sense adonar-me'n la tinc al meu costat, radiant, impertorbable, plena d'encants. Així que l'aguait és cada vegada més intens, incisiu, depurat. No em queda cap altra que actuar ràpid si vull trencar l'encanteri, sortir d'una vegada per totes del temptador encís a què estic sotmès.

Mostro intenció de dormir, badallo, tanco els ulls, escapo. Així, el silenci preval en aquell vagó de segona classe extra. Al final la família baixa en una estació que sembla ser una ciutat important. Li dic adéu al pare que em respon amb un somriure. Ella s'aixeca molesta, contrariada, fingint aparent ignorància. El seu rostre ara descriu una barreja d'enuig i indiferència.

El tren queda buit, immers en la foscor regnant, no deixo de pensar sobre l'insòlit succés. La dona Naxi pot prendre les seves pròpies decisions? Fins a quin punt se sent lliure de lligams i pot decidir sense tenir en compte els vincles familiars? Preguntes sense resposta, tot queda a l'aire, com si hagués deixat la ploma d'escriure al tinter, esperant ser utilitzada.

L'oneja la bandera xinesa alhora que els guàrdies entonen marcialment l'himne nacional. La fron-

tera encara és tancada, és primera hora del matí, cal esperar una mica. M'assec amb ells per conversar plàcidament. Mostren un especial interès per saber on vaig, quin és el meu país, a quina ciutat habito, a què em dedico etc. Com que soc l'únic que en aquell assolellat demà està disposat a creuar la frontera, la meua presència és tot un esdeveniment.

No recordo haver passat una frontera caminant, però sempre hi ha una primera vegada. El pont que els separa igual que el del riu Kwai, és llarg i profund. Densa selva a cada costat, al fons, un cabal potent que intenta obrir-se pas per l'espessa vegetació. A poc a poc, vaig deixant a la meua esquena la província de Yunnan, les terres dels Naxi.

Davant meu s'alça el primer poble fronterer del Vietnam, a l'àrea de Sapa. No va trigar gaire a albirar els arbres situats al costat vietnamita, contemplo també les cases multicolors. Arribo suportant una calor intensa, pròpia del clima tropical. I és en aquell moment quan una gota de suor, sorgeix espontàniament, recorrent el meu front.

FAUNA DEL TERME

Isidre Drudis Bellmunt

DRAGÓ COMÚ (*Tarentola Mauritanica*)

A les Terres de Ponent es coneix pels noms de dragolí, esquixa-robes, esquinça-robes, menja-robes i talla-robes. És robust, amb una llagada màxima de 15 cm. Cap gros i ben diferenciat del tronc i la part central deprimida. Potes curtes i robustes amb cinc dits que porten unes làmines per fer de ventoses i adherir-se a les parets. Cos cobert d'escates petites, entre les quals algunes han esdevingut tubercles. És de color bru o grisenc d'intensitat variable segons l'activitat, l'hora del dia o el tipus de substrat per on es mou.

És un animal insectívor. A les nits és molt corrent veure'l quiet o corrent per les parets, prop dels punts de llum per capturar els insectes atrets per la llum i també a les parets, façanes de les cases, etc. De vegades es troben dins dels armaris per capturar les arnes que devoren la roba o la llana i hom creu que van a menjar-se la roba.

Els exemplars d'ambdós sexes són pràcticament

idèntics. La reproducció té lloc a la primavera, en que fan dues postes en esquerdes i forats, una a l'abril i l'altra al juny, amb dos ous, d'un 10 mm de diàmetre, en cada una. La incubació pot durar entre 50 i 90 dies, però en indrets càlids de quatre a dotze dies. Les cries mesuren a desclosa dels ous de 30 a 50 mm de longitud.

ELS GERMANS MIR PUIG DE CA LA BÀRBARA

Josefina París Mor

El matrimoni format per Agustí Mir Nosas i Bàrbara Puig Patau, tots dos veïns d'Artesa de Lleida, van tenir cinc fills, la Maria, el Josep, el Ramon, la Carme i la Raimunda. La família vivia en una casa situada al carrer Mestre Ginera d'Artesa, anomenada ca la Bàrbara.

Com la majoria de cases del poble d'aquella època, els de ca la Bàrbara eren una família pagesa i senzilla que treballava i vivia de la poca terra que tenien i quan el treball abundava anaven a jornal pels propietaris més rics del poble.

Actualment ca la Bàrbara és una altra de les moltes cases tancades d'Artesa. Els membres de la família que van viure la Guerra Civil són morts i les generacions més joves ja no viuen al poble.

EL JOSEP MIR PUIG, segon fill de la família, va néixer el dia 21 de setembre de l'any 1914. Com tots els nens del poble, de petit va anar a l'escola a aprendre de lletra i després en finalitzar l'etapa escolar, es posà a treballar la terra com la majoria de joves d'Artesa, fills de cases pageses.

Quan va esclatar la guerra el Josep tenia 22 anys i era solter, era de la lleva de 1935 que fou cridada a files el 27 de juliol de 1936. Les lleves de 1933-1934-1935 van ser les primeres lleves que la Generalitat de Catalunya va mobilitzar per anar al front de guerra.

La família Mir Puig relata haver sentit explicar que en el moment del cop d'estat del 18 de juliol de l'any 1936, el Josep estava fent el servei militar a Palma de Mallorca i que després es va allistar en una columna de voluntaris per anar a lluitar al front en defensa de la República.

Els familiars diuen haver sentit parlar que l'última vegada que havien vist en vida el Josep va ser passant en un tren per Artesa, atapeït de milicians que anava a lluitar al Front d'Aragó.

Ca la Bàrbara.
Fotografia: Àngels Florensa

EL SERVEI MILITAR A PALMA DE MALLORCA

El cop d'estat perpetrat per l'exèrcit franquista a l'illa de Mallorca va triomfar i el seu territori va quedar sota el domini dels nacionals.

Un mes més tard, el 16 d'agost de 1936 l'exèrcit republicà va intentar reconquerir l'illa i una columna de soldats i milicians dirigida pel capità de l'exèrcit republicà, Alberto Bayo i des del port de Barcelona, va desembarcar a Portocristo i la Punta d'Amer de Palma de Mallorca per auxiliar els republicans civils i militars que allí havien quedat encerclats.

Desfilada de milicians. Idem. Pàg.26

Des del primer moment, aquesta expedició fou un fracàs i el Govern català, vint dies després del desembarcament, el dia 4 de setembre, veient la situació complicada de les illes, va ordenar al capità Bayo la retirada i el reembarcament de la tropa republicana als ports de Barcelona i de València, des d'on havien sortit.

Junt amb la tropa també van poder embarcar civils republicans que es trobaven de vacances o de descons a les illes en el moment del cop d'estat. El poeta andalús Rafael Alberti i la seua esposa Mª Teresa León van ser uns d'aquests civils republicans que es trobaven a Eivissa i van aconseguir pujar al vaixell per retornar a la Península.

També podia ser el cas del Josep Mir Puig que després del cop d'estat, el Govern Central donà una ordre per llicenciar als soldats que estaven complint el servei militar. Van obrir les portes de les casernes per deixar en llibertat els soldats que prestaven allí el servei a l'exèrcit. Molts van anar a casa, altres deambulaven i mal vivien per l'illa esperant l'ocasió de retornar a Catalunya.

No obstant la família desconeix tot el que va passar amb el Josep, d'ell no conserven cap carta ni

document... només recorden haver sentit dir que va desaparèixer al Front d'Aragó i mai més va retornar a casa.

Les pèrdues humanes del desembarcament a Mallorca foren molt elevades, hi ha historiadors que parlen de més de 1500 víctimes, sense comptar les pèrdues de material de guerra que no van poder embarcar i que quedaren allí abandonades.

Mentrestant a la península ibèrica, el Govern de la República féu diverses crides perquè des de Catalunya, s'enviessin reforços al front del Centre ja que se sentien amenaçats per l'exèrcit nacional que anava avançant des del sud d'Espanya.

El Govern Català va acordar enviar a Madrid 2000 homes junt amb 1000 guàrdies civils de la fallida expedició a Mallorca, mentre els altres 2000 milicians els enviaren al front d'Aragó per ajudar a reforçar les línies del Centre i protegir a la vegada el territori català de l'avanç de les tropes franquistes.

Segons les dades donades per la família tot recordant haver vist passar el Josep muntat en un tren replet de milicians en direcció al front de l'Ebre, encaixen també amb els fets relatats pels historiadors.

El dia 8 de setembre de 1936, a les 12,30 h del matí la columna Macià-Companys va sortir de l'estació de França, en un tren especial, amb destinació al front d'Aragó.

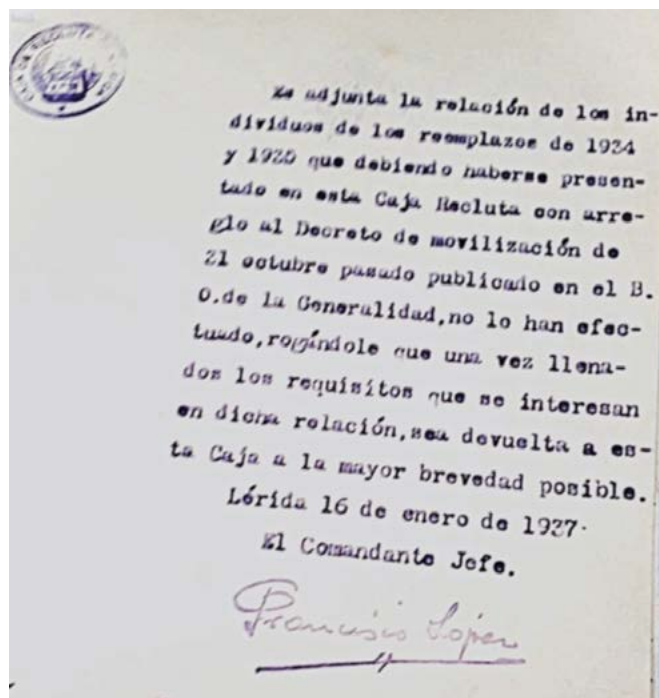
Des de la mateixa estació foren despedits pel president Luís Companys i una gra multitud de gent que els victorejaven i aplaudien.

El tren es va dirigir a Alcañiz on foren rebuts amb gran entusiasme pels aragonesos i els van allotjar en cases particulars.

Primerament van instruir els voluntaris en el maneig de les armes i a protegir-se de l'enemic aprofitant el terreny. Al cap d'unes setmanes, el comandament s'instal·là a Montalban (Terol) i a Alcanyís solament hi havia el personal administratiu.

MONTALBAN (FRONT D'ARAGÓ)

A l'arxiu Municipal d'Artesa hi ha una carta datada del 16 de gener de l'any 1937 en què el Comandant en Cap de la Caixa de Reclutes de Lleida demana a l'Ajuntament d'Artesa la relació de sis joves del poble que no s'havien presentat al centre de reclutament i que s'havien declarat en rebel·lió. Entre aquest grup de joves allistats hi figura el nom del Josep Mir Puig.

AMA. Correspondència 1937-1938

Molts d'aquests soldats que no es presentaren a la crida, fou perquè molts d'ells ja s'havien incorporat voluntaris a les milícies.

Finalment, a finals de març de 1937, davant d'una situació de gran desorganització, van ser reclutades les lleves de 1934 i 1935 (nois que en aquell moment tenien vint-i-dos i vint-i-tres anys), per tal de poder fer realitat la formació d'un exèrcit regular i disciplinat, el Republicà Popular.

El 21 de gener de 1937 des de l'Ajuntament d'Artesa, donant resposta a aquesta demanda del Cap de la Caixa de Reclutes, es va enviar una relació dels joves del poble que no s'havien presentat a Caixa i a més els indica les assignacions de destí que tenien al front. Tots ells estaven destinats al Front d'Aragó.

Troblem que el Josep Mir Puig de ca la Bàrbara tenia la següent destinació: Segona Bateria de Muntanya. Bateria de Montalban 137. Capità Garrido (1). Popularment es coneixia com la Columna Macià- Companys i sembla que aquest va ser el seu primer destí.

Foto panoràmica de Montalbán

Montalban era un petit poble d'Aragó que quedava entremig de Saragossa i la ciutat de Terol. Era un lloc estratègic, era la línia de front que s'estenia entre Utrillas, Vivel del Rio i Martin del Rio, en plena comarca de les Conques Mineres.

Arribats aquí es perden totes les pistes del Josep Mir Puig. Sabem que en aquesta zona van combatre aferrissadament els dos exèrcits i es van produir moltes baixes humanes dels dos bàndols... La família mai més no va saber res d'ell, si era viu o si era mort... Com moltes altres llars va sofrir la desaparició del fill al front d'una guerra fratricida inútil.

Ernest Hemingway reporter nord-americà de la Guerra Civil Espanyola va escriure:

"Jamás penséis que una guerra, por necesaria o justificada que parezca, deja de ser un crimen".

EL RAMON MIR PUIG era el tercer fill de la família Mir-Puig que va néixer el dia 25 d'octubre de l'any 1919.

A l'igual que el seu germà Josep, de petit també va anar a l'escola d'Artesa a aprendre de lletra i després es posà de pagès a treballar la terra.

El Ramon era cinc anys més jove que el seu germà Josep. Quan va esclatar la guerra el Ramon tenia 18 anys, solter, i era de la lleva de 1940, la Lleva del Biberó.

Ramon Mir Puig. Foto escolar

Els Biberons foren cridats a files a finals d'abril de l'any 1938, un any abans d'acabar la guerra. El bàndol republicà havia sofert moltes baixes en els camps de batalla i també havien abandonat el front de guerra les Brigades Internacionals. El Cap d'Estat Major de l'Exèrcit es va veure obligat a reestructurar les forces armades republicanes cridant les lleves més grans d'homes adults i les lleves de nois més joves que anomenaren els Biberons per la curta edat en què ingressaren a l'exèrcit republicà.

En un document de control d'allistament de les lleves de l'Ajuntament d'Artesa, trobem que el Ramon s'havia inscrit de voluntari per marxar a la guerra. Agustí Mir, el seu pare, va anar a declarar a Casa de la Vila per dir que el seu fill era voluntari de reemplaçament de 1940 i s'havia incorporat a la Divisió Durruti a Artilleria (2).

La columna Durruti era una columna de milicians que al començament de la guerra moltes unitats de voluntaris de diversos llocs d'Espanya s'hi van unir per anar a lluitar contra el feixisme al Front d'Aragó.

El mes de novembre de 1936 Durruti va ser cridat per col·laborar en la defensa de Madrid. En aquesta zona hi van haver durs enfrontaments entre els dos exèrcits, la columna va patir nombroses baixes i Durruti també hi va morir en circumstàncies confuses el 20 de novembre de 1936.

Mort de Durruti. Catalunya durant la Guerra Civil dia a dia. Vol.4, pàg.117

Durruti va ser substituït al capdavant de la Columna per Ricardo Sanz, que va acabar acceptant la militarització, convertint-se així en la 26a Divisió de l'Exèrcit Popular Republicà.

A l'igual que el seu germà Josep, la família tampoc sap res del Ramon després del seu allistament voluntari a les files de la columna Durruti. Desconeixen el front de guerra on el van destinar i tot el que va passar. Hi ha algun membre de la família que relata haver sentit dir que el Ramon fou destinat, a l'igual que el seu germà gran Josep, al front d'Aragó i que va morir possiblement a la batalla de l'Ebre.

Acabada la guerra, la família Mir-Puig durant molt de temps va mantenir l'esperança que els seus fills, tant el Josep com el Ramon algun dia retornarien a casa perquè se'ls donava per desapareguts i ningú havia confirmat la seua mort.

A mesura que va anar passant el temps, els dies, els mesos i els anys... aquesta esperança es va anar esvaint poc a poc, fins arribar el moment en què la família va despertar a la dura i tràgica realitat que havien perdut els dos fills al front de guerra.

NOTES

1. Arxiu Municipal d'Artesa de Lleida. Correspondència 1937-1938
2. Arxiu Municipal d'Artesa de Lleida. Quintes 1931-1940. Caixa 606 G

VOLEM VOTAR, UNA ANÈCDOTA VALENCIANA

Pau Marqués Bisquert

L'esperit faller significa cremar-ho tot com un fet inevitable i atàvic per renèixer de les cendres. «Els desitjos ridículs» és un conte de Charles Perrault, que ve a escenificar que si s'acompleix el que demanes sense pensar-hi massa, potser acabaràs desitjant quedar-te com abans. Un any ha passat de la catàstrofe i les manifestacions per demanar la dimissió de Carlos Mazón continuen; i ja en van dotze. És la força de la gent. Ara bé, demanar la dimissió a un polític que no deixa de ser un manat és «picar aigua en un morter». De complir-se els desigs, podria ser substituït per un altre borinot del PP, qui sap si no pitjor. La novetat d'aquesta última manifestació és que hi havia pancartes que deien «Volem votar».

És interessant la tenacitat cívica en demanar la dimissió del president davant de la gestió d'una catàstrofe que, en una societat mínimament normal, hagués provocat un sotrac polític. I ací sembla que no passa res. Amb l'accident del metro el 2006 hi hagué la mateixa tenacitat davant el silenci de la televisió valenciana, la manca de resposta política del govern i la insuficient de l'oposició. Només s'hi van moure les coses quan una televisió espanyola, la Sexta, va insistir en el tema, com ara davant d'uns aiguats amb 230 morts. Els valencians podem veure l'humor polític de «El intermedio», perquè veure el «Polònia» a la tele amb normalitat seria un anatema insofrible; coses de l'ambigua plurinacionalitat constitucional.

No hi ha múscul polític per capgirar la situació? Després de tants anys de transició democràtica no s'ha aconseguit vertebrar políticament la societat valenciana. Era un objectiu? Depenem en excés de la política espanyola. Amb una actitud provincialiana els successius governs valencians repeteixen les consignes ideològiques que emanen de Madrid, a dreta i esquerra. Convé no oblidar que ni tan sols vam poder votar un estatut d'autonomia que ells s'havien fet a mida. Temien els versos de l'Estellés "Allò que val és la consciència de no ser res si no s'és

poble»... i ells, greument, van escollir per tu. La dreta afavorint l'espanyolització més castissa, els altres amb el sostre de vidre d'una reivindicació dòcil al poder establert. Una crisi a *Sumar* ha fet que un dels diputats de *Compromís* s'hi quede amb ells i l'altra passe al grup mixt amb *Podemos*. La seua esquerrositat no pot anar de la mà amb el nacionalisme català per si els acusen d'alguna mena de coherència ni que siga lingüística o cultural. Som l'autonomia pitjor finançada de l'estat i encara qüestionen les reivindicacions dels altres si el cafè no és per a tots. Som una societat políticament tutelada de grat o per força; punts de vista.

Davant d'una situació política insostenible, la resposta hauria de ser una moció de censura al govern valencià. Els nacionalistes de *Compromís* no en són prou per presentar-la i el PSOE no vol mullar-se. I això? El govern de l'estat ha premiat la fidelitat de Ximo Puig, expresident de la Generalitat Valenciana amb el tripartit «govern del Botànic» format per PSOE-*Compromís* i *Podem*, nomenant-lo ambaixador a París davant l'OCDE. A Diana Morant, successora en el partit, l'han feta ministra a Madrid perquè vaja aprenent la lliçó. No presenten ni afavoreixen la presentació d'una moció de censura al govern de Carlos Mazón perquè no podria intervenir-hi Diana Morant. L'actual portaveu de l'oposició, José Muñoz, és l'home de palla, un jove polític elegant que no intervé en valencià, per l'edat el deu haver estudiat, per no desentonar en la deriva cultural del PSPV-PSOE. Tant uns i altres, socialistes i nacionalistes valencians per no ofendre ningú en temes de llengua o identitat, redueixen el valencianisme a una «actitud mediterrània», l'eslògan turístic del país que van pensant. I en açò potser no discrepen tant amb la dreta.

PROJECTE GRAN SIMI

Dins del 1er CONGRÉS de l'ADVOCACIA DE CATALUNYA
pels DRETS DELS ANIMALS

Laia Solà Miró

El dia 23 d'octubre vàrem poder escoltar, presencialment a Tarragona, dins del marc del 1er Congrés de l'advocacia de Catalunya, la conferència de Pedro Pozas Terrado, sobre els Grans simis. Pozas, escriptor, investigador i etòleg primatòleg estudia, des de fa molts anys, les característiques físiques, emocionals i intel·lectuals dels primats, especialment dels orangutans, bonobos, ximpanzés i goril·les els quals tenen multitud de qualitats semblants a les humanes. Actualment és el director i coordinador del Projecte Gran simi (proyecto-gransimi.org).

La xerrada de Pedro Pozas va aportar molta informació que la majoria dels assistents només sabíem superficialment o bé ignoràvem totalment.

La majoria de primats comparteixen més del 95% del nostre ADN i en el cas dels ximpanzés un 98-99%. La seva capacitat comunicativa és alta, encara que no està basada en un llenguatge oral, com els humans, sinó en paraules representades amb signes, gestos i pictogrames, cosa que permet una comunicació intencionada amb els humans i entre ells mateixos a través de frases senzilles. Aquesta destresa ha servit per fer diferents estudis sobre la seva capacitat intel·lectual i també per defensar els seus drets bàsics com a éssers dotats de sensibilitat i autoconsciència.

A partir de la seva observació, s'ha pogut saber que donen especial importància a les relacions familiars i d'amistat, són molt sociables i s'entristeixen amb les separacions, tal com hem pogut comprovar en altres espècies més properes, com els felins i els cànids, però que podríem fer extensives a la resta d'animals i que els etòlegs confirmen.

Els primats són molts sensibles; si es tanquen en zoològics poden arribar a tenir depressions importants ja que perden tot el que coneixien: família, amistats, lligams amb el seu entorn... Se'ls facilita d'una manera automàtica l'alimentació i totes les necessitats vitals, però no és el que ells desitgen. De fet el seu habitatge és una presó, per això cada cop hi ha més gent en contra dels zoològics.

Un altre tema molt pitjor dins de la separació de l'entorn són els circs on, a part de viure empresonats, han d'aprendre a fer «moneries» que poden semblar divertides, però quan reflexionem el patiment que ha suposat per l'animal, el fet perd tot l'interès i fa més pena que gràcia. A Catalunya estan prohibits els Circs amb animals des de la Llei 2/2008 i també passa en altres països d'Europa. Amb restricció completa (domèstics i salvatges) podem esmentar: Àustria, Bèlgica, Croàcia, Dinamarca, Estònia... i Catalunya. Després hi ha altres països amb prohibicions parcials com Itàlia França, Alemanya, Espanya...a favor dels animals salvatges on hi hauria els primats. Les reserves naturals i els Santuaris, són un mal menor, en casos en què el trasllat de l'animal al seu medi sigui complicat o impossible perquè ha nascut en captivitat o perquè ha després de ser autosuficient.

Conferència de Pedro Pozas

A Espanya fins al 2023, i segons la disposició IV de la Llei 7/2023, no es va escoltar els Grups de defensa dels Grans Simis, mentre a Catalunya, que també fou pionera a Europa, ja els tenien en compte recolzats per la Llei 2/2008. Les millores que es van concretar per als primats per tot l'estat, són les que segueixen:

1- *Posar fi als programes de reproducció en captivitat. Reproducció que servia exemplars als zoològics.*

2- *Els que estan en captivitat al moment present cal que gaudeixin de millor benestar.*

3- *Que no es trenquin els llaços familiars.*

4- *Es prohibeix a nivell estatal en espectacles, circs o publicitat.*

5- *Veta els experiments amb finalitats científiques o mèdiques que no sigui directament per preservar l'espècie.*

6- *Reconeix els Grans Simis com a éssers amb sensibilitat, autoconsciència i drets bàsics*

7- *Cal anar substituint els espais que ocupen els Grans simis per espais audiovisuals que expliquin llurs costums i entorn.*

S'explicà el cas de primats als quals s'ha ensenyat el sistema de signes, com el dissortat ximpanzé Nim Chimsky, (en honor a Noam Chomsky). Herbert S. Terrace, l'investigador, volia comprovar si els simis podien adquirir un llenguatge com els humans. Nim va ser criat en un entorn humà, va aprendre més de 120 signes de la llengua americana. Finalment es va concloure que Nim «no parlava». Posteriorment el deixaren en un centre d'experimentació biomèdica on es feien proves amb animals. Es denuncià el fet i finalment es traslladà a un Santuari. Suposem que viu millor. Però l'entorn inicial i la família, els ha perdut per sempre.

Hi ha Projectes Gran Simi escampats pel món: Mali, Tanzània, Nord-Argentina... Col·laboren amb els nadius de cada població en la protecció de l'entorn i dels primats. Paral·lelament es construeixen escoles per educar (poble de Buchí) i dispensaris de salut.

Actualment, en cap reserva o zoològic no es permet la reproducció de primats, finalment s'ha entès que aquesta espècie no pot estar tancada enllloc. Esperem que aquesta acció, junt amb la prohibició de la caça i la protecció del seu medi, acabi amb la captura i posterior exposició en zoològics i reserves naturals. El Projecte Gran Simi té un gran equip de

persones humanes que el vetlla. Tanmateix i els altres animals?

Arribat el torn de paraules, una pregunta recurrent ens qüestionava:

Com es pot mobilitzar l'administració perquè canviï les lleis i es protegeixin els animals en general i l'entorn natural que els ha vist néixer? És a dir com es pot acabar amb l'explotació d'éssers sintents?

La resposta fou clara:

-Si no hi ha una evolució social generalitzada, no hi pot haver canvis legislatius.

Per tant l'educació i la sensibilització, com en tants altres temes, són imprescindibles.

Molta feina a fer. La drecera l'hem trobat, ara falta treballar i saber com arribar al final.

El Projecte Gran Simi el va crear el 1993 **Peter Singer** i la investigadora **Paola Cavalieri**. Hi han participat activament etòlegs i científics i la reconeguda primatòloga i activista **Jane Goodall** entre altres.

Peter Singer filòsof utilitarista, va revolucionar el debat sobre els animals en general amb l'argument que «*el patiment és moralment rellevant*», responia a la pregunta que Jeremy Bentham va formular dos segles abans: «*La qüestió no és si poden raonar, ni si poden parlar, sinó si poden patir*», per tant, sí, poden patir, són animals sintents, i és *moralment rellevant*, per això hi ha hagut canvis que s'han fet esperar tant pels simis com per les altres espècies i encara ens quedem curts.

A Catalunya es va començar a tocar fons amb la Llei 2/2008 que s'ha estès i consolidat a escala estatal a través de la Llei 7/2023 i la reforma del Codi Penal del 2021. Tenim molta part legislada, però només desenvolupada parcialment.

Ara cal que el que està clar es compleixi i que la gent sigui conscient que els canvis de sensibilitat són necessaris per construir una societat més justa, harmònica i amable amb tothom, persones, animals i natura.

XI

LA TORRE REMOLINS

Malgrat que aquell dissabte de primers de desembre hi havia una gran gelada i els camps estaven plens de gebre, els dos amics no es van espantar. Estaven acostumats a tot, i més al dolent que al bo. A trenc d'alba van marxar cap a la partida de Fontanet.

Caminaven de pressa. Per no sentir la duresa del fred que pelava, van començar a dedicar-se facècies.

- *Vinga Vicent, que encara acabaràs fent de pubill a la torre de l'Àngels cultivant tomateres i cols, i tot el que calgui.*

El Vicent no es mossegava la llengua i també replicava amb gràcia.

- *Ara que si tu i jo som amics, que ho som, potser també acabarem sent parents, perquè la Maria Antonieta i l'Àngels són cosines germanes. Ja t'espavilarà, ja, el pare de la Maria Antonieta. Ja saps el seu lema: "Si un mosso porta son aviat li faig passar".*

Els dos amics es feien unes bones riallades enmig del fred.

Quan van arribar a la carrerada entre els termes municipals de Gombau del Pla i Lleida, van mirar molt atentament un edifici molt gran. Es coneixia com la torre de Remolins. Era d'un gran propietari de Lleida que es deia Josep Remolins Pinyol. Un gran senyor que tenia molta influència, es deia que fins i tot a Madrid. Era diputat a Corts pel Partit Liberal i tenia el títol de comte de l'Astor.

Al Roc sempre li havia agradat molt aquella torre. Ja de ben petit, quan anava a Lleida amb el seu pare, la contemplava embadalit.

L'edifici estava construït amb totxo cara vista, amb unes grans vidrieres que miraven al sud-oest. Els ràfecs de les teulades tenien una forma i un estil que semblava oriental.

- *M'agrada molt aquesta torre. Sempre m'ha agradat. No hi he estat mai, però m'atreu molt-* va exclamar el Roc.

- *És molt bonica. Té un aire com oriental-* va observar el Vicent.

- *Diu que hi ha cent jornals de terra de reg i quaranta de secà. Hi treballen vuit persones tot l'any i paguen molt bé. Es rega de dues séquies que surten del rierol de Vièxit: una per cada costat de la finca. I, per cert, no sé per quins set sous reguen amb molta més aigua que a les Cadiretes de Gombau del Pla. I, és clar, tenen molt bones collites de cereals, de farratge i hortalissa. Diu que tenen quatre parells de mules i tres cavalls que els enganxen a la tartana i els fan cavalcar.*

- *Caram sí que saps coses, Roc.*

- *Es veu que el senyor Remolins té un fill i una filla. A la primavera i a l'estiu passen temporades a la torre i acostumen a passejar molt amb els cavalls. He sentit a dir que la filla es diu Mercè i que és molt guapa. Es veu que té molts pretendents, tots rics, és clar, però de moment ella és soltera i sense compromís.*

- *I a nosaltres que ens importa si la noia és guapa o lletja, si té pretendents o no, si és rica o és pobre. Si nosaltres no*

la veurem pas mai. I si la veiem serà de lluny, company.

- Tens raó, Vicent. Però jo... m'agradaria veure aquesta noia muntada dalt del cavall. Diuen que és una gran amazona.

- I què vols dir amb tot això?

- Res, que em faria il·lusió veure-la.

- Desperta carallot!

- He pensat que quan torni de fer el soldat, si tot va bé aniré a treballar en aquesta torre- va assegurar el Roc.

- Estàs malament del tupí. Encara has de marxar i ja penses que faràs quan tornis. Però que ets ximple o què? Per què collons has de venir a treballar en aquesta finca si ja tens feina al teu poble?

- Tant se val! Vull treballar en aquesta finca, encara que només sigui una temporada.

- Ai, Roc, estàs com una cabra de la serralada del Mestrat. Vinga camina i para de fer volar coloms. Potser et penses que quan et veurà aquesta noia et dirà: Hola, Roc molt de gust de conèixer-te. M'agrades molt i farà un gran sospir d'enamorada? Baixa dels núvols, carallot. Què et penses, que perquè has encaterinat la Maria Antonieta, totes les noies guapes han de caure rendides als teus encants?

Era clar que al Roc li agrada somniar la lluna en un cove. Els somnis no costen diners, potser per això el Roc en acabar la facècia encara va afegir:

- Vicent, t'ho dic de veritat. No sé ben bé per què, però vull treballar en aquesta torre.

- Vinga, camina home, que si no ens glaçarem- va dir el Vicent, tot donant una petita empenta al seu amic. Llavors els dos nois van accelerar la marxa enmig del fred gebrat.

JOIES DEL PATRIMONI NATURAL DEL SECÀ DEL TERME D'ARTESA

ALZINA DE LA PARTIDA DELS COLOMERS

És l'alzina més gran de tot el terme. Possiblement sigui centenària. Sense cap mena de dubtes és un dels elements del nostre patrimoni natural que cal protegir.

EL REPORTATGE

FOTOGRAFIES D'ARTESA DE LLEIDA DE LA FOTÒGRAFA MONTSERRAT SAGARRA I ZACARINI

La Redacció

Us presenten set fotografies del fons personal de la fotògrafa Montserrat Sagarra i Zacarini (Barcelona 20-01-1925-Barcelona 26-07-2011), el qual va cedir a l'Arxiu Nacional de Catalunya (Fons ANC1-428). Es tracta d'unes fotografies que va realitzar, entre finals dels anys setanta i el 1982, per encàrrec d'Enciclopèdia Catalana per a il·lustrar l'apartat dedicat a Artesa de Lleida, el qual està inclòs en les pàgines 125-125 del volum número 10, corresponent a les comarques del Segrià, Garrigues, Noguera i Baix Cinca de la Gran Geografia Comarcal de Catalunya (Barcelona, 1983), obra de Josep Lladonosa Pujol. D'aquestes fotografies a l'esmentada obra només es van publicar la vista del Canal d'Urgell i la vista d'Artesa des de l'era de Cal Quelo.

Volem agrair a na Susana Penelo de l'Arxiu Nacional de Catalunya totes les gestions que ha fet perquè poguéssim publicar aquestes fotografies a la nostra revista.

Vista de la façana de l'església. Codi Ref. ANC1-428-N-17147

Campanar i paret nord de l'església. Codi Ref. ANC1-428-N-17148

Pujada a la Vileta i església. Codi Ref. ANC1-428-N-17145

Canal d'Urgell. Codi Ref. ANC1-428-N-17147

Carrer Portalet. Codi Ref. ANC1-428-N-17146

Vista d'Artesa des de l'era de cal Quelo. Codi Ref. ANC1-428-N-17150

Vista d'Artesa des de l'est. Codi Ref. ANC1-428-N-17144

TEMPORADA 2025/2026

CRÒNIQUES DEL C. E. ARTESA DE LLEIDA

Eudald Pijuan Mor

Fotos: Àngels Florensa

UE Bordeta 5 – CE Artesa de Lleida 0 (20-09-2025) *DERROTA INAPEL·LABLE EN UN PARTIT PER OBLIDAR*

La temporada oficial del C. E. Artesa de Lleida a 4a Catalana va començar de la pitjor manera possible després de perdre a domicili per un contundent 5 a 0 davant la UE Bordeta, que està cridat a ser un dels equips forts de la categoria.

L'inici del partit no podia ser pitjor pels interessos artesencs, ja que als primers 10 minuts ja perdia per 2 a 0 i abans de la mitja hora de partit per 3 a 0. Aquests gols a l'inici del partit van ser en part per desajustos defensius, però també en part per l'encert dels atacants rivals. Amb el 3 a 0 al marcador es va intentar reestructurar l'equip i trobar alguna solució, però no es va veure millora i es va arribar al descans amb el mateix resultat.

S'esperava que de cara a la segona part l'equip reaccionés i trobes alguna solució, però ja al minut 50 arribava el 4 a 0 que feia oblidar qualsevol opció de reacció. Amb el partit ja decidit, al minut 68, la Bordeta va transformar el 5 a 0 definitiu. Des d'aquest moment fins al final els minuts van anar passant sense pena ni glòria, amb un equip local ja content amb el resultat i un Artesa que no va

saber crear gaires ocasions clares de perill ni amb el partit decidit.

La Lliga comença amb un cop dur de realitat per l'Artesa, en què aquesta clara derrota confirma que no serà una temporada fàcil i que s'hauran de lluitar tots els partits per a poder treure resultats positius.

CE Artesa de Lleida 0 – CFUE Balàfia B 3 (28-09-2025) *L'EQUIP NO REACCIONA COM A LOCAL*

La primera part, tot i ser molt diferent de la 1a jornada, va ser igual en el resultat, ja que es va saldar amb un 0 a 3 abans de la mitja hora de joc. El primer gol va arribar al minut 7, després d'un clar i innocent penal. L'equip artesenc va reaccionar i va gaudir d'una ocasió claríssima per a empatar el partit, que va desaprofitar. I, just a la jugada posterior, el Balàfia B augmentava distàncies al marcador. Era el minut 20 de partit. L'Artesa va tornar a reaccionar i va tornar a gaudir d'una ocasió claríssima per posar l'1 a 2 al marcador, que va tornar a desaprofitar. I, per acabar-ho de rematar, un altre cop a la jugada posterior el Balàfia B feia el 0 a 3 gràcies a (un altre cop) un clar i innocent penal. L'últim quart d'hora de la 1a part es va passar

amb l'equip estabornit pel resultat de 0 a 3, amb el qual s'arribava al descans.

L'arrencada de la segona part va crear esperances per la remuntada, ja que l'equip va gaudir en els primers minuts de més ocasions claríssimes que semblava inexplicable que no acabessin en gol. Tot i la rauxa inicial, el pas del temps i les ocasions desaprofitades feien esvair les opcions de remuntada. Semblava d'aquells partits que ni havent jugat 2 dies es faria un gol, i així va ser. 0 a 3 i final.

L'equip ha començat la temporada de la pitjor manera possible: 2 derrotes, 0 gols marcats i 8 gols encaixats. Amb aquestes dades, amb 2 partits disputats, és el cuer de la classificació.

CF Pardinyes 1 – CE Artesa de Lleida 2 (04-10-2025) *VICTÒRIA PER COMENÇAR A SUMAR DE 3*

L'Artesa es va plantar al terreny de joc amb una variant en l'alineació i el sistema de l'equip. Durant el primer temps es va veure un partit on la possessió de la pilota estava dividida, però era l'Artesa l'equip que gaudia de les millors ocasions per avançar-se en el marcador. En una sortida d'un córner, l'àrbitre va apreciar una agafada dins l'àrea i va xiular penal al minut 37. L'encarregat de xutar-lo va ser el màxim goleador de l'any passat, Miki, que va estrenar el seu compte goleador aquesta temporada posant el 0 a 1 al marcador, amb el qual s'arribava al descans.

L'inici de la segona part va continuar com la primera, i l'Artesa va aprofitar una nova jugada d'atac per ampliar distàncies al marcador. Després d'una bona passada des de la línia de fons, David va creuar amb col·locació la pilota i va fer el segon al minut 56. Poc després d'aquest gol, al 65, el Pardinyes van reaccionar gràcies al fet que un jugador local es va inventar un xut des de la llarga distància que va sorprendre el porter artesenc i va escurçar distàncies. Amb aquest 1 a 2 l'Artesa va decidir fer un joc més pràctic, arriscant el mínim i tancant-se en un bloc més baix, per a mantenir la victòria fins al final.

CE Artesa de Lleida 3 - CD Magraners 1 (11-10-2025) *REMUNTADA PER A SUMAR EL PRIMER TRIOMF COM A LOCALS*

La 1a part van ser uns 45 minuts de desgast. Els dos equips no van gaudir de gaires ocasions i les transicions ràpides eren la tònica habitual. Tot i això, si en un partit d'anada i tornada els jugadors

no acaben d'estar precisos tampoc es pot generar perill. I així va ser. 0 a 0 i descans.

En la segona part ja es va veure des de bon principi un Artesa més profund. Malauradament, van ser els visitants els que es van avançar al minut 65 i el partit semblava que faria pujada. Per sort, l'Artesa va ser a temps de reaccionar i va demostrar el seu gen competitiu. Ràpidament, al 70, Miki rebia una bona passada filtrada dins l'àrea per definir amb qualitat i posar l'empat al marcador. Poc després, va haver-hi una roja visitant i un penal fallat. Finalment, va ser al minut 80 quan Lozano va xutar amb precisió una falta a la frontal de l'àrea per remuntar el matx. Els últims minuts van ser de més alleugeriment pels artesencs i, per rematar-ho, al 88, Miki segellava el seu doblet particular aprofitant una errada defensiva del porter visitant i transformant així el 3 a 1 definitiu.

CF Sudanell 1 - CE Artesa de Lleida 2 (19-10-2025) *NOVA REMUNTADA DE MÈRIT ALS INSTANTS FINALS*

Durant els primers 45 minuts ja es va poder veure un conjunt artesenc dominador amb la pilota. A poc a poc van anar arribant jugades de perill, amb algun un contra un i un pal, però el gol es va resistir. En contrast, el Sudanell va plantejar un bloc més defensiu i un joc més directe en atac, on el seu porter era el principal protagonista enviant passades llargues als seus jugadors d'atac.

El descans no va servir per canviar res i la 2a part va seguir la mateixa tònica: un Artesa ofensiu en la cerca del gol i un Sudanell defensiu esperant aprofitar la seva oportunitat en alguna jugada aïllada. I aquesta opció va arribar. Després d'una jugada afortunada i d'emportar-se rebots de tots colors, el Sudanell s'avançava al marcador al minut 53 d'enfrontament. Per sort, l'Artesa va saber reaccionar ràpidament (com la jornada anterior) i tornava a ser Miki el que aprofitava una pilota morta dins de l'àrea per a posar l'empat al marcador al 56. A partir d'aquest moment, l'última mitja hora de partit va ser encara de més domini artesenc amb ocasions clares que s'anaven desaprofitant. Finalment, ja a l'afegit, l'àrbitre xiulava un clar penal que s'encarregava d'executar Miki, que signava un altre doblet.

CE Artesa de Lleida 3- CF Albesa 1 (25-10-2025) *TRIOMF SOLVENT PER A ENLLAÇAR LA QUARTA VICTÒRIA CONSECUTIVA*

L'inici del partit va ser obert pels 2 equips, on cap conjunt aconseguia imposar el seu joc al rival.

L'Artesa tenia el domini territorial i la possessió de la pilota, però en el moment de crear ocasions no arribava la claredat en les jugades i moltes opcions s'acabaven perdent en arribar a tres quarts de camp. Per sort, al minut 32, una passada a l'esquena de la defensa va ser productiva i la pilota va arribar als peus de Pol Batlle que aconseguia marcar i estrenar-se com a goleador aquesta temporada. Des d'aquest moment fins a la mitja part va haver-hi alguna opció més, sense encert.

En la segona part l'Artesa va sortir amb la idea de marcar el segon i augmentar distàncies. Just al minut 51, després d'una gran jugada col·lectiva, era Cano el que acabava finalitzant amb qualitat per posar el 2 a 0. Amb aquest gol va arribar la calma al partit, ja que l'Artesa

se sentia còmode amb el resultat i l'Albesa era incapaç de reaccionar. Inclús, al 76, Josep Mª Bonet rematava una pilota morta dins de l'àrea per fer (també) el seu primer gol d'aquesta temporada i sentenciar el partit. Poc després, al 79, l'Albesa va intentar reaccionar amb un gol, però va ser insuficient i el resultat final de 3 a 1 pels artesencs ja es va certificar.

CLASSIFICACIÓ

EQUIPS			PARTITS				GOLS			
P		NOM		J	G	E	P	F	C	
1		TORREFARRERA C.F. A	19	2.3750	8	6	1	1	23	10
2		BALAFRA C.F. U.E. B	19	2.3750	8	6	1	1	22	10
3		BORDETA DE LLEIDA, U.E. A	17	2.1250	8	5	2	1	31	8
4		ROSSELLO, C.F. A	17	2.1250	8	5	2	1	27	14
5		PARDINYES C.F. B	15	1.8750	8	5	0	3	20	12
6		ARTESA DE LLEIDA, C.E.	13	1.8571	7	4	1	2	13	15
7		BENAVENT DE SEGRIA C.E. A	12	1.7143	7	3	3	1	20	12
8		BELL-LLOC ATHLETIC CLUB A	12	1.5000	8	3	3	2	16	16
9		SEROS, C.F. A	10	1.2500	8	3	1	4	9	20
10		ALMACELLES, A.T.B	8	1.0000	8	1	5	2	14	17
11		CASTELLDANS, U.E. A	8	1.0000	8	2	2	4	11	15
12		GARDENY, U.D. A	7	0.8750	8	2	1	5	14	21
13		ALBESA, C.F. A	7	0.8750	8	1	4	3	13	22
14		MAGRANERS, C.D. A	6	0.7500	8	2	0	6	12	15
15		SUDANELL, C.F. A	4	0.5000	8	1	1	6	8	17
16		SUNYER, C.F.	1	0.1250	8	0	1	7	6	35

ENTRETENIMENTS

SOPA DE LLETRES

Miquel À. Navarro

Busqueu 13 noms d'unitats monetàries d'arreu del món.

A	M	E	H	R	I	D	T	X	I
L	O	P	C	E	D	I	H	A	R
E	N	A	I	R	A	K	A	P	O
M	L	O	N	O	L	E	B	U	L
P	A	E	K	I	A	N	G	E	F
I	C	U	S	U	S	U	N	O	N
R	I	O	L	C	I	P	O	T	U
A	T	I	L	Y	U	D	D	A	X
D	E	H	A	O	I	T	I	K	O
O	M	U	I	D	N	A	R	A	G

SUDOKU

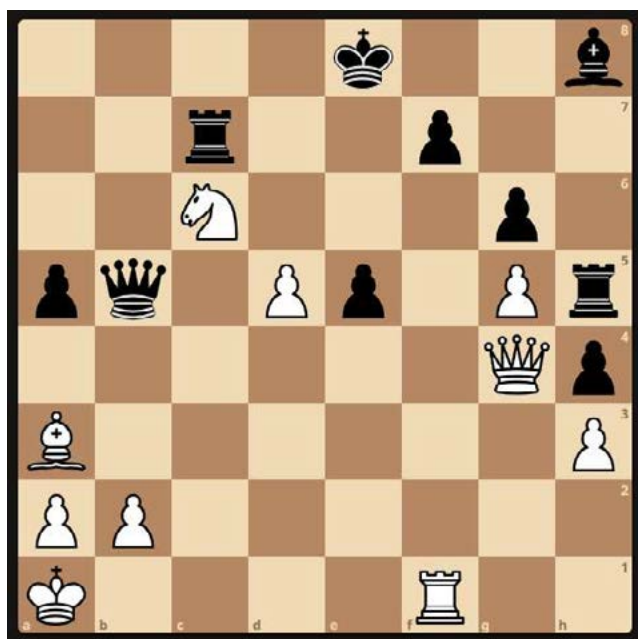
Lluís Gil

	6	7	8	5	9		2	
4	2			3				
				2		8		6
2	9		3	7				5
7	4	5						8
		3	2	4				
		6	5	9	2	7		
				8				2
8					6			

PROBLEMA D'ESCACS

Albert Batiste

Juguen blanques i guanyen la partida en tres moviments.

ENIGMA

Ens sabríeu dir el nom d'aquest estri i per a què servia?

Solució de l'enigma del número anterior:

Era un lauburu o tetraquel (del basc quatre caps). És el nom que rep una creu de braços curvilinis. És un símbol que es troba en les representacions de pobles cèltics, germànics i visigòtics. Actualment és un dels símbols més representatius i recognoscibles de la cultura basca.

Està a la part de sota del balco gran de cal Gallart (carrer dels Gallart, núm. 26).

MOTS ENCREUATS

Miquel A. Navarro

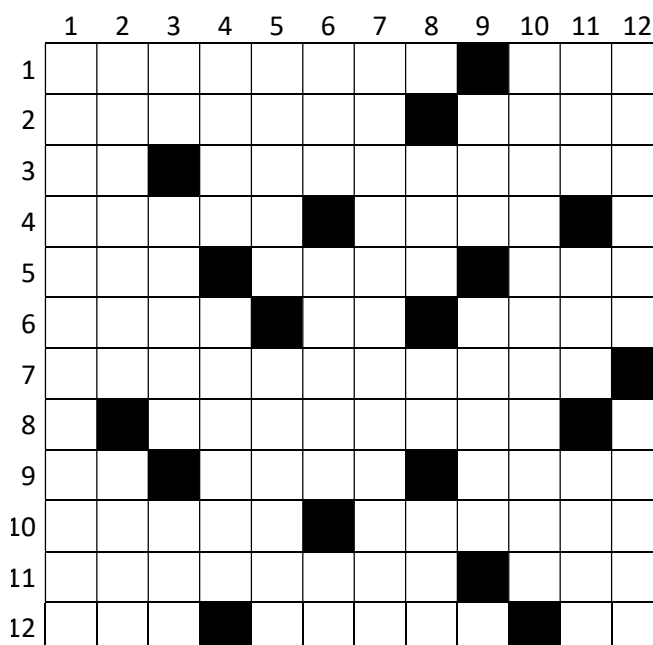
Solucions a la pàgina 39

HORIZONTALS

1. Malvada, mala persona. Antic poblador de la Campània. 2. Ensinistrar ocells. Pus de les ferides. 3. A ell. Tot seguit, dona amb cara d'innocent. 4. Al revés, colorant vermell. Carta de jugar. Consonant. 5. En grec "terra". Aigua al desert. Ruc, totxo. 6. Cançó per a una sola veu. Déu egipci. Més que ferro. 7. Que té la barba blanca. 8. La primera. Guardo amb un parapet. Cent. 9. Llarga durada. Antoni. Separada de Convergència. 10. Al revés, crida el gat. Que pertanyen al nas. 11. Aquestes no paguen mai. Extens, dilatat. 12. Preposició. Al revés, prens el pes. Pot ésser de segona, de morter, o pots anar a fer-la.

VERTICALS

1. Informal, poc seriós. 2. En femení, de curta durada. Metall pesat. 3. República àrab. Al revés, Abad, el que mana. Cec, privat de vista. 4. Mil milions. Abatre molt malament. 5. No em defenso. Olor, perfums. 6. Nascut. Al revés, ferida, crosta. Nota musical. 7. Muntanyes a l'altra cara dels Alps. 8. La primera. Cap vegada. Ordre executada. Un altre ruc. 9. Vell, avi. Rei bretó llegendari. Consonant. 10. Taller

d'ocupacions. 11. Nota i astre. Xifra senar. Al revés, país africà. 12. Embut volcànic. Brava, Daurada, dels Mosquits, etc.

Obren un circuit provisional de 4x4 a Artesa de Lleida

El club 4X4 Terres de Lleida el va adaptar arran del tancament del Circuit de Lleida

MIQUEL PASCUAL PRAT

LLEIDA | Artesa de Lleida viurà aquest cap de setmana una festa dels cotxes 4x4, que servirà per estrenar el nou circuit provisional que ha construït a la localitat el club 4x4 Terres de Lleida, després de quedar-se sense un espai per a les seues activitats pel tancament sobtat del Circuit de Lleida el gener passat després de 26 anys de funcionament. L'esdeveniment del cap de setmana tindrà un caràcter no competitiu, amb una ruta dissabte i proves de velocitat diumenge, i serà la primera activitat que acollirà el nou circuit, construït amb caràcter provisional, amb l'objectiu que el Terres de Lleida pugui celebrar al desembre el seu tradicional esdeveniment per recaptar fons de cara a La Marató de 3Cat.

L'actual president del club, Daniel Terés, va explicar a SEGRE que "al Circuit de Lleida teníem un espai per fer proves d'activitat i de trial amb els 4x4, però quan va tancar, ens vam quedar sense cap opció". Així, un membre del club d'Artesa de Lleida es va posar en contacte amb l'ajuntament perquè aquest admetés rehabilitar per al club un solar del centre del municipi.

El consistori ho va autoritzar i va aportar la maquinària perquè els socis de l'entitat pogues-

Un cotxe provant el circuit, amb el municipi de fons.

Imatge dels treballs d'adaptació del terreny.

sin adaptar el terreny per convertir-lo en un circuit de 4x4 més modest. Després de setmanes de treball, l'espai compta amb una zona d'obstacles, amb fosses i sots, i una altra de velocitat que ofereix menys possibilitats "ja que el solar és al centre del poble i tampoc no podem fer gran cosa, malgrat que hi ha un petit espai perquè els aficionats puguin almenys provar", va explicar Terés.

Així, el 4x4 Terres de Lleida organitza aquest cap de setmana, en el marc del Correllengua d'Artesa de Lleida, dos jornades dedicades al motor, obertes a tots els públics i de caràcter no competitiu, amb la intenció d'atreure pilots de 4x4 aficionats. La primera activitat se celebrarà dissabte i consisteix en una ruta de 160 quilòmetres assistida per un *roadbook*, amb sortida i arribada al circuit d'Artesa de Lleida. El recorregut anirà fins a la província de Tarragona, passant per Maials i fins a Riba-roja, abans de tornar cap a Artesa de Lleida passant pels Torms i Puigverd de Lleida.

Diumenge, la jornada arrancarà amb un dinar popular, abans de començar les activitats al mateix circuit, on els participants podran provar les zones amb obstacles i la de velocitat.

DIARIO DE LÉRIDA

Sábado, 10 de Julio de 1886.

—Nos escriben de Artesa de Lérida que se está reparando la fuente pública del desperfecto que sufrió y que el gran depósito que se construyó para abastecer de agua a la población da muy buenos resultados. La antigua balsa que llenaba dicho objeto se vende por el Ayuntamiento dividida en parcelas para la construcción de casas. El pueblo está muy agradecido a sus autoridades y a las personas que han contribuido a la feliz terminación de tan importante mejora.

Martes, 20 de Julio de 1886.

—Nos dicen de Artesa de Lérida que adelantá el proyecto de construcción de una fuente de agua potable en el centro del pueblo y el de llevarla por cañerías a las casas que quieran comprar una ó mas plumas. Tan grandes mejoras se deberán a don Salvador Jover quien se propuso realizarlas sin ningun dispendio por parte del pueblo y ya tiene casi terminado del todo el inmenso depósito que ha de reunir las aguas del canal á fin de que nunca falten á la vecindad y se puedan llevar á cabo los otros dos proyectos mencionados. Aplaudimos la iniciativa del señor Jover y sus esfuerzos en pro de Artesa de Lérida, y nos complacemos en señalar tan laudables ejemplos á la imitación de muchas de las poblaciones de nuestra provincia, ciertamente más importantes que Artesa, que carecen de aguas potables y, por lo visto, de hombres que piensan ó quieran emplear su actividad en empresas de tan vital interés y de verdadero patriotismo.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament973 16 71 62
 Assistent social dimecres alterns973 16 71 62
 Correus 9h a 10h de dilluns a divendres
 Farmàcia973 16 72 04
 Veterinari de la Protectora Local:
 Emma Solé618 90 95 12

Clínica Ica Natura (Pardinyes)973 22 82 22
 Clínica Riu Ebre (Cap Pont)973 21 65 49
 Consultori mèdic local.....973 16 72 91
 Metge urgències Dies feiners 15h a 8h i els festius
 tot el dia973 14 20 29 / 973 14 20 33
 Museu973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

ESCACS

Solució:

1. De6+, fxe6
2. Tf8+, Rd7
3. Td8++

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS

1. BERGANTA. OSC. 2. AFAITAR. ICOR. 3. LI. GATAMAU-LA. 4. CARMÍ. NAIP. T. 5. GEO. OASI. ASE. 6. ARIA. RA. ACER. 7. BARBAFLORIT. 8. A. PARAPETO. C. 9. LP. TONI. UNIO. 10. MIOLA. NASALS. 11. GORRERES. LAT. 12. AMB. PESES. MA.

VERTICALS

1. BALIGABALAGA. 2. EFIMERA. PLOM. 3. RA. PRIOR. ORB. 4. GIGA. ABATIR. 5. ATACO. AROMES. 6. NAT. NA-FRA. RE. 7. TRANSALPINES. 8. A. MAI. OE. ASE. 9. IAI. ARTUS. P. 10. OCUPACIONAL. 11. SOL. SET. MALI. 12. CRATER. COSTA.

SUDOKU

1	6	7	8	5	9	4	2	3
4	2	8	6	3	7	5	9	1
5	3	9	1	2	4	8	7	6
2	9	1	3	7	8	6	4	5
7	4	5	9	6	1	2	3	8
6	8	3	2	4	5	9	1	7
3	1	6	5	9	2	7	8	4
9	5	4	7	8	3	1	6	2
8	7	2	4	1	6	3	5	9

SOPA DE LLETRES

RAND. ESCUT. TAKA. OUGUIYA. DALASI.
 COLON. LEMPIRA. DONG. FLORÍ. DIRHEM.
 METICAL. NAIRA. CEDI.

IMATGES D'AHIR

Us presentem l'única imatge que coneixem del Passeig del Cementiri tal com estava als anys quaranta i principis dels cinquanta del segle XX, en que el passeig estava a la part central delimitat per dues filades d'arbres i a banda i banda i havia el camí d'anada (costat est) i de tornada (costat oest). A la dreta es pot veure l'era de cal Gallart amb els pallers.

Festa de Sant Ramon

Obres a la carretera de Lleida

Visita guiada de l'11 de setembre

Exposició de pintures

IMATGES D'ACTUALITAT

Circuit de 4x4 al Freginal

Espectacle El Pot Petit. Fotografia: Jennyfer Esteve

ACTIVITATS DE LA FEMOSA

Jornades Europees de Patrimoni

Conferència de Joan Ramon Paris